

Enformasyon Sağlayan Yapay Zekâ Dezenformasyonla Mücadele Edebilir Mi? ChatGPT Örneği

Can Information-Providing Artificial Intelligence Fight Disinformation? ChatGPT Example

Aytaç Burak DERELİ¹, Erdem TAŞDEMİR², Hilal SEVİMLİ³

¹Trabzon Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Trabzon
· aburakdereli@gmail.com · ORCID > 0000-0002-6449-7509

²Trabzon Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Trabzon
· tasdemir@trabzon.edu.tr · ORCID > 0000-0002-9781-4099

³Trabzon Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Trabzon
· httsvml@gmail.com · ORCID > 0000-0002-9043-5643

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 31 Ekim/Oktober 2024

Kabul Tarihi/Accepted: 22 Kasım/November 2024

Yıl/Year: 2024 | **Cilt-Volume:** 9 | **Sayı-Issue:** 2 | **Sayfa/Pages:** 107-133

Atrf/Cite as: Dereli, A. B., Taşdemir, E., Sevimli, H. "Enformasyon Sağlayan Yapay Zekâ Dezenformasyonla Mücadele Edebilir Mi? ChatGPT Örneği" Middle Black Sea Journal of Communication Studies, 9(2), Kasım 2024: 107-133.

Yazar Notu/ Author Note: Bu çalışma, 2024 yılında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te düzenlenen "IV. ULUSLARARASI İLETİŞİM SEMPOZYUMU: DİJİTAL ÇAĞDA DEZENFORMASYON" isimli sempozyumda sözlü olarak sunulmuş, özet metni yayınlanmış, genişletilerek, gözden geçirilmiş ve yeniden kaleme alınmıştır.

ENFORMASYON SAĞLAYAN YAPAY ZEKÂ DEZENFORMASYONLA MÜCADELE EDEBİLİR Mİ? CHATGPT ÖRNEĞİ

“Bir araçlar evreni olarak teknik, insanın gücünü artırabildiği gibi zayıflığını da artırabilir. Bugünkü aşamada insan belki de kendi aygıtı karşısında her zamankinden daha zayıf ve güçsüzdür” (Marcuse, 2007, s. 240).

ÖZ

İletişim teknolojilerinin gelişmesi ile çeşitli enformasyon biçimleri (haberler, akademik bilgiler, medya içerikleri vb.) herhangi bir kontrol merkezi tarafından denetlenmeden kolayca kitlelere ulaşabilmektedir. Böylelikle kitleler sınırsız sayıda içeriğe hızlıca erişim sağlamakta, bilgi yoğunluğunun beraberinde getireceği dezenformasyona karşı savunmasız kalmaktadırlar. Enformasyon gibi oldukça hızlı yayılan dezenformasyon da kamu nezdinde önemli problemlere neden olabilmektedir. Bununla birlikte dezenformasyonun üretimi ve yayılmasını sağlayan kaynaklarından biri olan yapay zekâ, dezenformasyonun tespit edilmesinde de etkin rol oynamaktadır. Yapay zekânın sahip olduğu bu misyon, dijital mecralarda yaşanabilecek problemlerin engellenebilmesi adına ondan en etkili ve doğru biçimde nasıl yararlanılması gerektiği ihtiyacını doğurmaktadır. İnsan zihnine yakın bir performans gösteren ChatGPT de dezenformasyonla mücadele konusunda sıklıkla değerlendirme altında olan önemli bir mecradır. Bu doğrultuda çalışma, dezenformasyon üretimi ve yayımının önemli kaynaklarından olan yapay zekâ, dezenformasyon niteliğindeki haber metinlerinin tespitini sağlayabilir mi, sorusuna cevap oluşturarak alanyazına katkı yapmayı amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda amaçlı örneklem kullanılmış, İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi tarafından “sahte haber” olarak doğrulanmış haber metinlerinin bir yapay zekâ sohbet robotu olan ChatGPT tarafından ne derece tespit edilebildiği kategorize edilerek analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda ChatGPT’nin dezenformasyonun tespitine yönelik yanıtlarda kararsız kaldığı, konuya ilişkin yeni bilgiler sunması ve dezenformasyona ilişkin net bir doğrulama yapmaması açısından rasyonel, kullanıcıyı çeşitli kaynaklara sevk etmesi açısından yönlendirici bir tutuma sahip olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dezenformasyon, Haber, Yapay Zekâ, ChatGPT.

CAN INFORMATION-PROVIDING ARTIFICIAL INTELLIGENCE FIGHT DISINFORMATION? CHATGPT EXAMPLE

ABSTRACT

With the development of communication technologies, various forms of information (news, academic information, media content, etc.) can easily reach groups of people without being monitored by any control center. Thus, they can quickly access unlimited content; they become vulnerable to disinformation that information density will bring. Disinformation, which spreads very quickly like information, can also cause significant problems in the public eye. However, artificial intelligence, which is one of the sources that enables the production and spread of disinformation, also plays an active role in detecting disinformation. This mission of artificial intelligence creates the need for how to use it in the most effective and correct way in order to prevent problems that may occur in digital media. ChatGPT, which shows a performance close to the human mind, is also an important medium that is frequently evaluated in the fight against disinformation. In this direction, the study aims to contribute to the literature by answering the question of whether artificial intelligence, which is an important source of disinformation production and dissemination, can detect news texts that have disinformation. The study was carried out by using content analysis, one of the qualitative research methods. Purposeful sampling was used for the purpose of the study; the extent to which news texts verified as “fake news” by the Directorate of Communications’ Disinformation Combat Center were detected by ChatGPT, an artificial intelligence chatbot, were categorized and analyzed. As a result of the study, it was determined that ChatGPT was indecisive in its responses to the detection of disinformation; it was rational in terms of providing new information on the subject and not providing a clear verification of disinformation, and it had a guiding attitude in terms of directing the user to various sources.

Keywords: Disinformation, News, Artificial Intelligence, ChatGPT.

GİRİŞ

İnsan zekâsı ile gerçekleştirilebilen analitik becerilerin makineler tarafından yapılabilmesini ifade eden yapay zekânın toplumların hayatına hızla adapte olması beraberinde pek çok avantajla birlikte tehlikeleri ve riskleri de barındırmaktadır. Makine öğrenimi, doğal dil işleme, görüntü işleme ve ses tanıma gibi pek çok ola-nağı gerçek kılan yapay zekâ algoritmaları, yanlış kişiler ve yanlış amaçlar doğrultusunda tehlikeli kanallara dönüşme riskini taşımaktadırlar. Sosyolog ve ađ bilimci

Nicholas Christakis'in sözü bu durumu iyi bir şekilde özetlemektedir: “Karbon atomlarını birbirine bağlayarak kömür de elmas da elde etmek mümkündür. Kömürün ve elmasın özellikleri karbon ile değil; o atomların birbiriyle nasıl bağlandıkları ile alakalıdır” (Özçıtak, 2024).

Yapay zekânın insan ile birlikteliğinin olumsuz bir çıktısı da dezenformasyonun üretimi ve yayılmasıdır. Temel olarak “*bilinçli olarak yayılan ve zarar verme amacı taşıyan yanlış bilgi*” (Fallis, 2015) olarak tanımlanabilen dezenformasyon, bilinçli olarak yanlış bilgilerin yayılması ile zarar verme amacı taşımayan yanlış bilgilerin (melenformasyon) ve gizli kalması gereken bilgilerin kamuya ifşa edilmesi (mezenformasyon) boyutlarını içermektedir. Dezenformasyon niteliğindeki bu bilgiler, özellikle sosyal medyanın da gelişimiyle birlikte geniş bir iletişim ağında çeşitli amaçlarla hızla yayılabilmekte, bu durum toplumların güvenini zedeleyerek sosyal bütünlüğün bozulmasına yol açabilmektedir. Öyle ki Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF) açıkladığı Küresel Riskler Algı Araştırması'nın sonuçlarına göre dezenformasyon, global çapta dünyayı tehdit eden riskler içerisinde birinci sırada bulunmaktadır (World Economic Forum, 2024). Bununla birlikte Profesör Sinan Aral'ın da yer aldığı üç MIT akademisyeninin Science dergisinde yayınlanan çalışmasına göre, sosyal medya platformu X üzerinde, yalan haberler gerçek haberlerden yüzde 70 oranında daha hızlı yayılmakta ve bu yayımda yapay zekâ bot hesapları da güçlü bir etkiye sahiptir (Vosoughi, Roy & Aral, 2018).

Yapay zekânın bir katalizörü olan ChatGPT, OpenAI tarafından geliştirilen bir doğal dil işleme modelidir. Geniş ölçekli veri seti ve transformer özelliği ile daha doğru ve kişiselleştirilmiş metinler üretebilen ChatGPT, diğer yapay zekâ kanalları gibi eğitim, politika, gazetecilik gibi çeşitli sektörler açısından avantajlar sağlasa da dezenformasyon yaymak gibi önemli tehlikeleri ve riskleri de beraberinde taşımaktadır. Öyle ki ChatGPT, henüz atom bombasının nasıl yapılacağı sorulduğunda tarifini paylaşmamakta ancak Manhattan Projesi'ni gerçekleştiren ekibin fizyonu nasıl gerçekleştirdiği sorulduğunda malzeme, tasarım, üretim ve infilak süreçlerinin kapsamlı bir dökümünü aktarmaktadır. Bu durum, yapay zekânın bir bilinç düzeyine sahip olmadığından kolaylıkla manipüle edilebildiğinin ve dezenformasyonu üretip yaymaya müsait bir yapısının olduğunun açık göstergesidir. Bu anlamda manipüle olmaya açık olan yapay zekâ şimdilik hızlı ve insandan daha az akıllı; insan ise yapay zekâyâ göre daha yavaş ve nispeten daha akıllı bir konumdadır (Kaynak, 2024).

Dezenformasyonun hızlı bir şekilde tespit edilmesi, oluşacak zararın engellenebilmesi açısından önemlidir. Dezenformasyonun tespiti için başta Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı bünyesinde kurulan “*Dezenformasyonla Mücadele Merkezi*” olmak üzere kamu ve özel ilgili kurum ile kuruluşların koordineli çalışması gerekmektedir. Bununla birlikte son dönemlerde bu zamana kadar de-

zenformasyonun üretim ve yayım kaynağı olarak düşünölen yapay zekânın, dezenformasyonun tespitinde kullanılabilirliği sorgulanmaya başlanmakta ve bu yönde akademik çalışmalar hızlanarak devam etmektedir.

Söz konusu tartışmalar ışığında gerçekleştirilmiş bu çalışma da dezenformasyonun üretim ve yayılımının önemli kaynaklarından olarak gösterilen yapay zekânın dezenformasyonun tespitinde de yardımcı bir araç olarak kullanılıp kullanılmayacağı paradoksunu aydınlatmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı bünyesinde hizmet veren “Dezenformasyonla Mücadele Merkezi” tarafından dezenformasyon olduğu tespit edilmiş 20 haberin OpenAI tarafından geliştirilen sohbet robotu ChatGPT tarafından ne derece tespit edilebileceği analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, enformasyon türleri (Wardle & Derakhshan 2017); enformasyonun doğruluğunu ortaya koyan altılı kategori (Hoes, Altay & Barneo 2023); dezenformasyon türleri (Wardle, t.y.); mesajın yapısını ifade eden duygusallık (sentiment) kategorisi (Senekal & Brokensha, 2023); bağlamında analiz edilmiştir. ChatGPT’nin verdiği yanıtlar ışığında enformasyon türleri kategorisine “veri tabanı eksikliği”, “kararsız” ve “enformasyon bozukluğu tespit edilemedi” şeklinde üç tema daha eklenmiştir. İncelenen ana kategorilere ek olarak ise yine ChatGPT’nin verdiği yanıtlardan hareketle “cevapların içeriği” ve “enformasyonun ele alınış biçimi” şeklinde iki ayrı kategori oluşturulmuştur. Çalışma, ilk olarak yapay zekâ, ChatGPT ve dezenformasyon kavramları üzerine kavramsal bir açıklama sunmakta, sonrasında ilgili kavramlarla ilişkili olarak literatürde yapılan çalışmaların bir özetini aktarmaktadır. Nihayetinde ise ChatGPT tarafından verilen yanıtlar ve bu yanıtların kategorik analizi yapılarak çalışma sonlandırılmıştır.

YAPAY ZEKÂ VE CHATGPT ÜZERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Yapay zekâ, insan zekâsıyla gerçekleştirilen her çeşit analitik becerinin makineler tarafından yapılabilmesini ifade etmektedir (Harari, 2016; Grace vd., 2018). Web 4.0 teknolojilerinin gelişim göstermesi, yapay zekâ tabanlı uygulamaların pek çok sektöre ve günlük yaşam pratiklerine adapte olması, sosyal ağlarda makine öğrenmesi ve derin öğrenme teknikleri, sanal dünyada çok geniş bir veri akışına ortam oluşturmuştur. Bu anlamda bilgiye ulaşma sürecine bir deneyim katan da makine öğrenmesine ışık tutan da bahsedilen sınırsız veri dolaşımıdır.

Yapay zekâ teknolojilerinin etkin kullanımı özellikle son dönemlerde artış göstermiş olsa da “makinelere düşünebilir mi?” sorusunun yanıtlanması için ise kimi zaman kurgusal kimi zamansa bilimsel çıktılar üzerine yoğunlaşmıştır (Cave & Dihal, 2018). Örneğin Rene Descartes (1998), 1637 yılında yayımlanan “Yöntem Üzerine Söylem [Discourse on the Method]” adlı eserinde kendi kendine çalışan “Automa” adlı bir robottan bahsederek robotların insanların vermiş oldukları di-

rektiflere karşı nasıl aksiyon alabileceklerini tartışmıştır. 1980 yılında John Searle (2002) tarafından yapılan bir diğer çalışma, yapay zekânın insan zekâsı gibi bir bilinç ve anlam kavrayışına sahip olmadığını, yapay zekânın yalnızca verileri işleyerek manipüle ettiğini “Çin odası argümanı” savına dayanarak açıklamaktadır. Çin odası argümanı, bir odanın içinde yalnızca İngilizce bilen birinin Çince harflerle, yalnızca elindeki talimatlara dayanarak anlamlı bir metin oluşturma çabası üzerine temellenmektedir. Burada kişi, elindeki harfleri manipüle ederek anlamlı bir metin oluşturmuş gibi gözükmemektedir ancak esasında Çince anlamamakta ve bir dizi kurala uymaktadır. Searle, yaptığı çalışma ile yapay zekânın da benzer bir çalışma modülüne sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Makinelerin ve dolayısıyla yapay zekânın düşünebileceği sorusunu ele alan kurgusal örneklerden biri Wolfgang von Kempelen tarafından yaratılan Mekanik Türk’tür (The Mechanical Turk). 18. yüzyılda Viyana’da tasarlanan The Mechanical Turk, ahşap bir masa ve üzerinde de bir satranç tahtasıyla dönemin Türk stereotipine uygun biçimde tasarlanmış bir otomattır. Satranç oynayabilme özelliği ile dikkat çeken otomat, döneminin önemli liderlerinden Napolyon ile karşılaşmasında, Napolyon’un hile yapma girişimine sinirlenerek taşları devirmiştir (Temel, 2024). Ancak zaman içerisinde The Mechanical Turk’ün mekanik sistemle çalışan bir otomat değil, ahşap masanın içine gizlenmiş yetenekli bir satranç oyuncusu olduğu anlaşılmıştır. Her ne kadar gerçek bir mekanik sistem olmasa da Mechanical Turk, bulunduğu dönem içinde makinelerin insan düşüncesini taklit edip edemeyeceği sorusunu gündeme getirmiştir. Öyle ki 19. yüzyılın önemli ünlü matematikçisi ve mucidi olan, dünyanın ilk atomik hesap makinesi Difference Engine’in mucidi Charles Babbage da The Mechanical Turk’ten etkilenmiştir. Hesaplamaları hızlı ve hatasız biçimde yapabilme özelliğiyle bilinen Difference Engine, makinelerin fiziksel işlevlerin yanı sıra insanların zihinsel işlevlerini de yapabileceğini göstermesi (Stanage, 2002) açısından günümüz yapay zekâ anlayışının temelini oluşturmaktadır. Frankeştayn [Frankenstein] (Guston, Finn & Robert, 2017) ve Oz Büyücüsü [The Wonderful Wizard of Oz] (Baum, 1900), günümüzde kullandığımız “robot” kelimesinin ilk defa kullanıldığı ve yaratıcılara karşı isyan eden robotları hayal eden ilk kişi olan Çek oyun yazarı Karel Čapek’in (1921) Rossum’un Evrensel Robotları [Rossum’s Universal Robots] adlı bilim kurgu oyunu ve yine bilim kurgu yazarı Isaac Asimov tarafından yazılan “Robot Serisi” kitapları yapay zekânın diğer kurgusal örnekleri olarak sıralanabilir. Robot serisi kitaplarında yer alan “Üç Robot Yasası”, yapay zekânın mekanik anlamda ve etik açısından sorgulanması açısından temel oluşturmaktadır (Asimov, 2004, s. 37).

Yapay zekânın düşünebilmesi olgusunu irdeleyen pek çok bilimsel ve kurgusal çalışma olsa da bu çalışmalardan ilki İngiliz matematikçi ve bilgisayar bilimci Alan Turing’in 1948 yılında yayımladığı “Intelligent Machinery” isimli makale olarak kabul edilmektedir (Norman, 2024). 1968 yılına kadar yayımlanmamış olan makale, bilgisayarların da insanlar gibi bir zekâyâ sahip olabileceği, öğrenme, sorun çözme

gibi bilişsel yeteneklere sahip olabileceğini savunmaktadır (Turing, 1948). Makale ile makinelerin düşünme yetisi üzerine ilk defa kapsamlı bir bakış ortaya koyan Turing (1950), yayımladığı “*Computing Machinery and Intelligence*” isimli makalesinde de benzer düşünceleri ortaya koyarak makinelerin insanlara ait her tür bilişsel etkinliği gerçekleştirebileceğini ifade etmiştir. Yine aynı makale içinde Turing, insan zekâsı ile eşdeğer performans gösterebilme becerisine sahip makinelerin yetilerini ölçmek adına bir benzetim oyunu oluşturarak bir makinenin insan zekâsına yakın eylemlerde bulunup bulunmayacağını ölçen bir test olan “*Turing Testi*” kavramını alanyazına kazandırmıştır.

Turing’in ardından yapay zekâ somut bir şekilde ilk kez 1945 yılında icat edilen Elektronik Sayısal Entegratör ve Bilgisayar (ENIAC: Electronic Numerical Integratör and Computer) ile ele alınmıştır. Söz konusu bilgisayar mecazi anlamda “*dev bir elektronik beyin*” olarak nitelendirilmiştir (Weik, 1961). İfade edilen bu “*dev beyin*”, böylelikle kendisine yapay zekânın vuku bulabileceği ve insan zekâsını kopyalayabileceği bir alan kazanmıştır. ENIAC, diğer bir diğer ifadeyle ilk bilgisayarın icadı, bu anlamda yapay zekâyâ ilişkin asırlardır süren kurgusal düşünceleri sonlandırarak somut bir nitelik kazanmış gelişimini günümüze değin hızla sürdürmüştür.

Yapay zekâyâ ilişkin robotlar ve makinelerin ele alındığı yabancı alanyazının yanında Türk arşivleri incelendiğinde de makinelerin düşünsel kabiliyetlerinin sorgulandığı çalışmalara rastlamak mümkündür. Türk alanyazınının bu bağlamda belki de en eski kaynağı Cahit Arf’in 1958 yılında halka açık bir konferansta “*Makine Düşünebilir Mi ve Nasıl Düşünebilir?*” sorusunu yanıtladığı çalışmasıdır (Sarı, 2021). Bahsi geçen sorunun dünya alanyazınında ilk defa 1948 yılında Alan Turing tarafından sorulması detayı göz önünde bulundurulduğunda, yapay zekânın düşünsel kabiliyetinin Türk alanyazınında köklü bir zaman diliminden beri yer aldığı rahatlıkla gözlemlenebilir. Arf’a (1959) göre makineler dil kullanabilme, hesap yapabilme ve benzerlik saptama gibi analitik ve mantıksal nitelikteki zihinsel etkinliklerde başarı sağlayabilmekte fakat bu makineler insanın barındırdığı estetik anlayışa sahip değildir.

Makinelerin insan zekâsı ile olan mukayese ve yarışı üzerine gerçekleştirilen inceleme ve araştırmalara dair yakın dönem incelendiğinde, araştırmaların somut değer kazandığı ilk olaylardan biri IBM tarafından satranç oynamak üzere programlanmış “*Deep Blue*” isimli bilgisayarın, dünya satranç şampiyonu Gary Kasparov ile 1997 yılında gerçekleştirdiği karşılaşmayı kazanmasıdır (Cellan-Jones, 2021). Bu olay, yapay zekânın bir karar mekanizması olarak istenirliği konusunda atılan önemli adımlardan biri olarak da kabul edilmektedir. Yapay zekâ araştırmalarının somutluk kazandığı diğer bir örnek olay 2016 yılında gerçekleşmiştir. Alphabet’in yapay zekâ araştırma şirketi DeepMind tarafından geliştirilen bir yazılım olan AlphaGo, profesyonel oyuncu Lee Sedol’u “*Go*” isimli oyunda mağlup

etmiştir (BBC, 2016). Ağustos 2017 yılında Mashable şirketi tarafından yayınlanan bir videoda eski profesyonel “Dota 2” oyuncusu William Lee, kendisinin sekiz yılda ulaştığı başarı seviyesine yapay zekânın altı ayda ulaştığını belirtmiştir (Temel, 2024). Tüm bu gelişmeler, yapay zekânın gelişim hızının katlanarak arttığının açık bir göstergesidir.

Yapay zekâya ilişkin çalışmalar erken dönemlerden itibaren yapılmaya başlansa da kavram olarak yapay zekâ ilk defa 1955 yılında John McCarthy ve arkadaşları tarafından yazılan Yapay Zekâ Üzerine Dartmouth Yaz Araştırma Projesi [The Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence] isimli eser bağlamında kullanılmıştır. Söz konusu eserde öğrenme olgusunun ve zekânın belli bölümlerini içeren eylemlerin makine tarafından kopyalanabileceği ileri sürülmektedir (McCarthy vd., 1955; Moor, 2006). Yapay zekânın alanyazına kazandırılması ile birlikte kavrama ilişkin çeşitli tanımlar yapılmıştır. Russell ve Norvig (2010, s. 7-8) kavramı “*var olduğu ortamdan komut ve direktifleri alan ve faaliyette bulunan faktörlerin analizi*” olarak tanımlamaktadır. Kavrama ilişkin diğer bir tanım ise Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) tarafından yapılmış oldukça geniş kapsamlı bir tanımlamadır. Yapılan bu tanım hem Ekonomik İş Birliği hem de Kalkınma Teşkilatı (OECD) ve Avrupa Birliği’ne üye ülkeler tarafından kabul edilmiştir (Holmes vd., 2022). İfade edilen tanıma göre yapay zekâ “*insanlar tarafından saptanan amaçlar perspektifinde gerçek ya da sanal dünyada etki yaratabilecek tahmin, tavsiye ya da kararlar sunabilen makine temelli sistemler*”dir. Çoğunlukla bu sistemler bir otonom şekilde çalışıyor gibi gözükmektedirler ancak var oldukları ortamı öğrenerek kendi eylemlerini şekillendirebilirler (UNICEF, 2021). UNICEF tarafından yapılan bu tanım, insanlar ile sistemler arasındaki etkileşimi ortaya koyması açısından önem teşkil etmektedir (Bozkurt, 2023a). Tanımdan anlaşılacağı üzere yapay zekâ insanlarla etkileşim halindedir, insan hayatı üzerinde etkilidir ve “*üretken*” olarak nitelendirilebilen bir yapıya sahiptir.

Üretken yapay zekâ genel hatlarıyla “*insan tarafından üretilenden ayırt edilemeyen karmaşık metinler üretmek üzere tasarlanmış yapay zekâ sistemleri*” olarak tanımlanabilir (Dwivedi vd., 2023, s. 2). Çoğunlukla derin öğrenme ve sinir ağları aracılığıyla verilere anlam kazandırabilir, üretebilir ya da dönüştürebilmektedir. Üretken yapay zekâ, geleneksel makinelerden farklılık göstermektedir çünkü algoritmalara dayanan tahminlerde bulunarak kendine has içerikler de oluşturabilmektedir. Bununla birlikte üretken yapay zekâ, karışık dil örüntülerini ve metinler arası bağlantıları saptayabilmek adına çok sayıda veriyi işleyebilen ve öğrenebilen yapay sinir ağlarından oluşan derin öğrenme tekniklerinden yararlanmaktadır. Yapay sinir ağları, insan zekâsının bilgi işlem modülünü kopyalayabilen matematiksel modeller olarak tanımlanabilir (Bozkurt, 2023b). Söz konusu bu ağlar, veriler aracılığıyla öğrenerek aldıkları geri bildirimler ile kendilerini devamlı geliştirir; bu sayede dilin yapısal ve anlamsal (semantik) özelliklerini kavrayabilmektedirler. Üretken yapay zekâ konusunda dikkat çekilmesi gereken diğer bir nokta ise yapay

zekânın bulunduğu ortamı ve uzun mesafeli bağılıkları algılayarak daha doğru ve uyumlu metinler oluşturmasını sağlayan “*transformer*” yapısından yararlanıyor oluşudur. Bu doğrultuda üretken yapay zekâ teknolojileri, insan dilinin karışık dil yapılarını irdeleyebilir ve bu paralellikte insan dilini anlamlandırmak üzere programlanabilir, demek mümkündür (Vaswani vd., 2017). Google tarafından geliştirilen LaMDA ve BERT; meta şirketi tarafından geliştirilen Galactica ve son olarak OpenAI tarafından geliştirilen GPT dil modelleri, üretken yapay zekâ araçlarına örnektir (Kose, 2024).

Çalışmanın konusunu oluşturan, OpenAI tarafından geliştirilen ChatGPT isimli sohbet robotu, ismini Generative Pretrained Transformer (GPT) dil modelinin gelişmiş son sürümünden almaktadır. İlk versiyonu 3. sürüm ile başlayan, sonrasında 3.5 ve 4. GPT dil modeli sürümleri ile “*Plus*” şeklinde gelişimini sürdüren ChatGPT, başka bir deyişle; bir kaynak girişinden başlayarak kelime, kod veya diğer verilerden oluşan diziler oluşturmak için tasarlanmış hesaplamalı bir sistemdir (Florida & Chiriatti, 2020, s. 684). ChatGPT, bilgileri bütünleştirerek sunma, tercüme edebilme ve soru cevaplama gibi pek çok etkinliği gerçekleştirebilme olanağına sahiptir. Bilgiyi deneyime dönüştüren ve en gelişmiş sohbet robotu olan ChatGPT’nin ilk tanıtımı 30 Kasım 2022’de gerçekleşmiş; söz konusu tarihten beş gün sonra bir milyon kullanıcıya, Ocak 2023’de ise yüz milyon kullanıcıya ulaşmıştır. Bahsedilen rakamlarla birlikte ChatGPT, tarihte en fazla genişleyen tüketici uygulaması unvanına sahip olmuştur (Hu, 2023).

İnsan karşısında hem bir fırsat hem de bir tehdit olarak konumlanan ChatGPT’nin dünyaya tanıtılması, pek çok sektöre ilişkin fırsatlar ve tehditleri sıkça gündeme getirmektedir. The New York Times gazetesinin yazarlarından Manjoo (2020), ChatGPT’yi “*şimdiye kadar yaratılmış açık ara en güçlü dil modeli*” olarak nitelendirmiş ve söz konusu yazılımdan gazetecilik sektöründe yararlanması gerektiğini savunmuştur. The Telegraph’ın yazarlarından Robin Pagnamenta (2020), internet içeriklerinin pek çoğunun söz konusu yazılımlar ile oluşturulduğu olumsuz bir gelecek senaryosundan bahsederek ChatGPT kullanılarak üretilen içeriklerden kaynaklanan hatalı bilgilerin kamuda yayılımı gibi tehlikeleri dile getirmiştir. Söz konusu makaleye, ChatGPT kullanılarak oluşturulan metinlerin gerçek bilgilerden ayırt edilmesinin güç oluşunun, içeriklerin propaganda niteliği taşıyarak kitleleri kolaylıkla manipüle etme etkisine neden olabileceğine değinmektedir. Bu çalışmaya göre bu tür metinlerin kamu içinde yayılımının hızlanması uzun vadede toplumsal kutuplaşmaya neden olabilmektedir. Tüm bunların yanında güçlü bir dil işleme teknolojisi olmasına ek olarak ChatGPT’nin hâlâ bir makine olduğunu, kapasitesinin sadece bir model oluşturup eğitilebilmesine olanak sağlanan verilerle sınırlı olduğu için dili kullanma kapasitesi de bu model ile sınırlı kaldığını ve bir insan ile aynı anlayış seviyesinde bulunmadığını hatırlamak ve söz konusu modelleri bu anlayışla algılayıp yorumlamak önem teşkil etmektedir (Bozkurt, 2023b).

CHATGPT VE METİN ÜRETİMİ

OpenAI'nin GPT dil modelleri ile gelişmiş öğrenme teknikleri üzerine şekillendirilen makine öğrenmesi ilkeleri doğrultusunda kullanılan ChatGPT, diğer arama motorlarından farklılık göstermektedir. ChatGPT, ulaşılmak istenen bilgiye ulaşmak için web ortamını taramak yerine bünyesinde bulunan veri kümelerine başvurmaktadır (Rudolph, Tan & Tan, 2023, s. 4; Shah, 2022). Başka bir deyişle OpenAI'nin ChatGPT yazılımına erişim sağlayanlar, sorularını güçlendirilmiş makine öğretimi aracılığıyla pek çok veri setiyle donatılmış bir yapay zekâya sorup yanıt alabilmektedir. Sorulara verilen yanıtlar, yazılımda bulunan veri setlerine bağlı olmakla birlikte kullanıcıların verdiği direktiflere göre de şekillenebilmektedir (Karakoç Keskin, 2023). ChatGPT'nin çalışma prensibinin temelini oluşturan bu süreç “*prompt mühendisliği*” olarak adlandırılmaktadır.

Kısa bir ifadeyle prompt mühendisliği, “*yapay zekâ algoritmalarından beklenen yanıtları alabilmek için verilen direktiflerin titizlikle şekillendirilmesi ve yapılandırılması süreci*” olarak tanımlanabilir (Kavak, 2023). Yapay zekâ algoritmalarına verilen açık, net ve doğru direktifler, kullanıcının elde edeceği yanıtı da etkilemektedir. Örneğin, net bir şekilde zaman, bağlam ve kişi bilgilerinin sunulduğu direktifler daha doğru ve izahı yüksek bir niteliğe sahiptir. Bu durumun aksine açık uçlu ve sınırları çizilmemiş direktiflerse algoritmanın tam olarak ne istendiğini algılamasına engel olup, bu doğrultuda elde edilecek yanıt da belirsizlikler barındırmaktadır. İstenen amaçları desteklemeyen özensiz biçimde oluşturulacak direktifler, yapay zekâ algoritmalarının anlam ifade etmeyen sonuçlar yaratmasına neden olacağı gibi bu sonuç, kamuların eksik ya da yanlış bilgilendirilmesi gibi tehlikeli sonuçlar doğurabilmektedir (Liu & Chilton, 2022, s. 2). Bir metin üretme aracı olan ChatGPT de bahsedilen prensip ile kendisinden talep edilen metin içeriklerini kullanıcılarına sunmaktadır.

ChatGPT'nin sunacağı hizmette yararlandığı veri kümeleri, metin tabanlı kaynaklardan elde edilmektedir. Söz konusu kaynaklar içerisinde web siteleri, kitaplar, sosyal medya içerikleri, makaleler ve haberler gibi içerikler yer almaktadır. Belirtilen kaynaklardan elde edilen veriler, çeşitli konu ve dil kullanım varyasyonlarından örneklendirmeleri kapsamaktadır. Oluşan bu çeşitlilik, ChatGPT modelinin daha bütüncül bir bakışla işlev göstermesini sağlamaktadır. ChatGPT modelinin bütüncül bir bakışı benimsemesi, geniş bir örnekleme kapsadığı ve bu paralellikte gerçek (sanal olmayan) dünya faaliyetlerinde başarılı bir biçimde işlerlik gösterebilmesi açısından önemlidir (Altınbaş, 2023).

ChatGPT'nin metin tabanlı kaynaklardan veri kümelerini oluşturarak sanal olmayan ortama dair metin üretebilmesi, kullanıcıların ihtiyaç duyduğu bilgiyi sunabilmesinin yanında çeşitli olumsuz durumlara da yol açabilmektedir. Örneğin eğitim sektöründe öğrenciler tarafından hazırlanan sahte ödevlerle sahte bilimsel

makalelerin yazımında sohbet robotlarından yararlanılmakta; öyle ki sohbet robotları tarafından oluşturulan bu içerikler kolayca ayırt edilememektedir. Bu durum yanlış bilginin kolaylıkla yayılmasına ve akademik sahteciliğe neden olmaktadır. Her ne kadar yapay zekâ tarafından oluşturulan içerikleri ayırt edebilmek adına çeşitli yazılımlar geliştirilse de bu yazılımların doğruluk oranı yüzde yüz oranına çıkarılabilmemiş değildir (Zaitsu & Jin, 2023; Lund vd., 2023; Ali vd., 2024). ChatGPT tarafından oluşturulan metinlerin tehlike sağlayabileceği bir diğer sektör ise gazeteciliktir. Haber metninin oluşturulması ve doğrulanması hususunda başvuru kaynakları açısından önem teşkil etmektedir. Yapay zekâ algoritmaları açısından haberlerin kaynağını internet ve büyük veri oluşturmaktadır. Bu noktada ise yapay zekâ ilk etapta kendisine yöneltilen soruya ilişkin internet çıktılarını taramakta; daha sonra soruya dair en doğru yanıtı ulaşabildiği kaynağı kendisine referans alarak kendi yanıt metnini yaratmaktadır (Altıntop, 2023). Ancak internet ortamında yer alan her bilginin doğru olmadığı düşünüldüğünde ChatGPT'nin hatalı bilgi üretmesi ihtimali ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte diğer dil modelleri gibi ChatGPT'de kaynağını oluşturan veri setlerindeki önyargılı içeriklerden etkilenebilme potansiyeline sahip olduğundan (Ferrara, 2023) gazetecilik gibi tarafsızlık gerektiren bir meslek için ciddi bir etik tehlikeyi barındırmaktadır.

CHATGPT VE METİN ÜRETİMİ ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

ChatGPT'nin metin üretimi işlevi üzerine yapılan akademik çalışmalar özellikle son yıllarda artış göstermektedir. Altıntop (2023), "*Yapay Zekâ/Akıllı Öğrenme Teknolojileriyle Akademik Metin Yazma: CHATGPT Örneği*" isimli çalışmada, ChatGPT'nin akademik metin üretimindeki yetisini tespit etmeyi hedeflemiş ve yapay zekâ ve ChatGPT'nin işleyiş ve potansiyellerine ilişkin bilgilendirmenin sunulduğu çalışmanın giriş, sonuç ve değerlendirme kısımları dışında kalan bölümleri, kaynaklar da dâhil olmak üzere ChatGPT tarafından yazılmıştır. Çalışma sonucunda ChatGPT'nin kendi başına tam anlamıyla akademik bir metin yazmaya yetkin olmadığı; dil ve anlatım açısından hâlâ müdahalelere ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Yine aynı yıl yapılan çalışmalardan olan Yıkar (2023), "*Farsça Dil Eğitiminde Yapay Zekâ (AI) Destekli Çeviri ve Metin Üretme Üzerine Bir Değerlendirme*" adlı çalışmada yapay zekâ algoritmasının çeviri metin üretimi bakımından verimlilik, güvenilirlik ve sınırları araştırma konusu edilmiştir. Farsça-Türkçe dillerinden oluşan metin çevirileri üzerine odaklanan çalışma sonucunda ChatGPT dil modelinin her ne kadar hızlı çeviri metin üretimi sağlaması açısından verimli olarak nitelendirilebilse de dil modelinde yer alan çeşitli sınırlardan dolayı uzmanlık ve hassasiyet gerektiren noktalarda bir başvuru kaynağına gereksinim duyduğu saptanmıştır. Aksoy (2023), "*Folklor ve Gelenek Kavramlarına ChatGPT'nin Yazdığı Masallar Üzerinden Bakmak*" adlı çalışmada ise yapay zekânın geleneğin bir aktarıcısı niteliğine sahip olup olmadığını saptamayı amaçlamıştır. Çalışma bağlamında ChatGPT üzerinden geleneğin önemli taşıyıcılarından olan

edebi ürünlerin oluşturulması ve bu metinlerde yer alan geleneksel öğelerin tespiti gerçekleştirilmiştir. Çalışma neticesinde elde edilen bulgular, yapay zekânın insana bağlı komutlarla çalışan bir araç olduğundan oluşan ürünlerin de bir taklit niteliği taşıdığı şeklindedir. Çalışma bu paralellikte, ChatGPT'nin şu anki durumda yalnızca bir metin üreticisi olarak sınırlı kaldığı sonucunu da ortaya koymaktadır. Güncel döneme ilişkin çalışmalar incelendiğinde karşılaşılan çalışmalardan biri Uyar'a (2024) aittir. "*ChatGPT'nin Serbest Mantıksal Safsata Tespitinde Kullanımı*" isimli çalışma, ChatGPT'nin safsataları tespit edebilme yetisini sınamayı hedeflemiş; bu doğrultuda Türkçe kitabında yer alan dilsel ve anlamsal safsatalar ChatGPT'nin tespit etmesi amacıyla sunulmuştur. İki yöntem kapsamında ilerleyen çalışma, ilk olarak ChatGPT'ye doğrudan örnekler vererek safsata olup olmadığını anlamlandırmaya çalışmış; ikinci yöntemle safsata örnekleriyle beraber türlerini de belirterek safsatanın olup olmadığı doğrulama çabası gütmüştür. Elde edilen sonuçlar ise ChatGPT dil modelinin (3.5) Türkçe safsataları tespit etmede yüksek derecede başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye'de yapılan akademik çalışmaların haricinde küresel alanyazında da ChatGPT'nin metin üretme fonksiyonu hakkında pek çok çalışma yapılmıştır. Zhou ve arkadaşları (2024) tarafından yapılan "*Ethical ChatGPT: Concerns, Challenges, and Commandments*" isimli çalışma, ChatGPT'nin metin üretimindeki etik sorunları ele almaktadır. ChatGPT'nin önyargı, gizlilik ve kötüye kullanım gibi etik endişeleri beraberinde getirdiğini savunan makale, ChatGPT'nin çeşitli alanlarda kullanıldığında yol açabileceği temel zorlukları dile getirmektedir. Silva vd. (2023) tarafından yapılan "*ChatGPT: A Tool for Scientific Writing or a Threat to Integrity?*" isimli çalışma ise ChatGPT'nin eleştirel düşünme ve akademik yazma becerilerinin yerini alma potansiyeli konusunda endişeleri incelemektedir. Çalışmaya göre ChatGPT'nin kullanımı faydalı olabilirken, önyargı inşa etmesi, hatalı bilgi üretip yayabilmesi tehlikelerini de taşımaktadır. Bu amaçla çalışma, ChatGPT'nin kullanımıyla ilişkili potansiyel sorunlara ilişkin farkındalığı artırmak ve yapay zekânın bilimsel makalelerin kalitesinden ve kanıta dayalı bilginin bütünlüğünden ödün vermeden kullanılabilmesi için gerekli sınırları tartışmaktadır. Liu ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan "*Future of Education in the Era of Generative Artificial Intelligence: Consensus among Chinese Scholars on Applications of ChatGPT in Schools*" isimli bir başka çalışma ise Çinli akademisyenlerin ve uzmanların ChatGPT'nin eğitimde uygulanmasına ilişkin bakış açılarını özetlemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulguları, Çinli akademisyenlerin çoğunluğunun, öğrencilere kişiselleştirilmiş eğitim deneyimleri sunan bir öğrenme aracı olarak hizmet ettiği için ChatGPT'nin eğitime dikkatli bir şekilde entegre edilmesini desteklediğini göstermektedir. Ancak, bununla birlikte akademik dürüstlük ve öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine yönelik potansiyel engel ile ilgili endişeler de yapılan çalışma ile açığa çıkmıştır. Bu yolla çalışma, okullarda gelecekteki yapay zekâ uygulamaları için geliştiriciler, yöneticiler, öğretmenler ve öğrenciler olmak üzere dört önemli paydaşın bir optimizasyon yolu taslağı çizen "*DATS*" adlı bir çerçeve önermektedir. ChatGPT'nin metin

üretimi fonksiyonu, alanyazında çeşitli farklı çalışmalarca da değerlendirilmiştir. Yapay zekâ teknolojilerinin gelişimini hızla sürdürmeye devam etmesi, söz konusu çalışmaların devamlılığına kaynak oluşturacaktır, demek mümkündür.

CHATGPT VE DEZENFORMASYON

Yapay zekâ özelinde ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri olan *dezenformasyon* “kasıtlı olarak yayılan sahte bilgi” (Fallis, 2015; Wardle & Derakhshan, 2017; Gelfert, 2018) olarak tanımlanmaktadır. Yapılan başka bir tanımda ise kavram “kasıtlı olarak insanları şaşırtmak, yönlendirmek veya yanıltmak amacıyla yaratılan ve yayılan, doğruluğu doğrulanabilir yanlış bilgiler” (Rutherford, 2023, s. 2) olarak ifade edilmektedir. ABD’li yazar, medya ve kültür teorisyeni olan Neil Postman’a (2020) göre ise “dezenformasyon, yanlış enformasyon demek değildir. Dezenformasyon, yanıltıcı (yersiz, ilgisiz, parçalı ya da yüzeysel) enformasyon, yani insanda bir şey hakkında bilgi sahibi olma illüzyonu yaratan, aslında insanı bilmekten uzaklaştıran enformasyon demektir”.

Alanyazında sıkça “sahte” olarak da nitelendirilen dezenformasyonu yalnızca bu şekilde ifade etmek, yapılan kimi çalışmalarca doğru bir yaklaşım olarak kabul edilmemiştir. Wardle ve Derakhshan (2017) tarafından yapılan çalışmada “sahte haber” kavramının dezenformasyonun niteliklerini açıklama konusunda yetersiz olduğu savunulmaktadır. Çünkü kasıtlı olarak yalan bilgilerin üretilip yayılması gibi kasıtsız olarak da yanlış bilgilerin kamu içinde dolaşması olanağı da söz konusudur. Bu noktada yine söz konusu çalışma içinde, ifade edilen bilgi kirliliğinin doğru bir şekilde anlaşılması adına bir kavramsallaştırma yapılmış, bilgi kirlilikleri mezenformasyon, dezenformasyon ve melenformasyon olmak üzere üç biçimde ele alınmıştır. Mezenformasyon, herhangi bir zarar verme kastı olmadan yayılan yanlış bilgi iken melenformasyon özel kalması amaçlanan bilgilerin kamusal alana taşınmasıyla açığa çıkan zararlı bilgi olarak adlandırılmaktadır (Wardle & Derakhshan, 2017, s. 5). Kasıtlı ya da kasıtsız, her ne şekilde dolaşıma girerse girsin, dezenformasyonun her biçimi propaganda niteliği taşıyarak kamuoyun gerçeklik algısını olumsuz yönde etkilemektedir (Erkan & Ayhan, 2018).

Dezenformasyonun özellikle gelişen iletişim teknolojileri ile birlikte hızla üretilip yayılabilme potansiyeli, yanlış bilginin dolaşımında kalmasının yanında, kitleler üzerinde de ciddi etkiler oluşturabilmektedir. Lewandowsky, Ecker ve Cook (2017) tarafından yapılan bir çalışmaya göre yapay zekâ modelleri ile üretilen dezenformasyon, tekrar yoluyla kitlelerin zihninde yer edinmekte, kitleler doğru bilgiye ulaşılar dahi dezenformasyonun etkisi kalıcılığını sürdürebilmektedir. Tekrar tekrar üretilen dezenformasyon ise kitlelerin dezenformasyona duyarsızlaşmasına neden olabilmektedir. Vosoughi, Roy ve Aral (2018) tarafından yapılan bir başka çalışma ise sosyal medyada dezenformasyonun, doğru bilgidен daha hızlı biçimde yayıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, kitlelerin dezenformasyona karşı

duyarsızlaşabilmesine neden olan başka bir boyuta işaret etmektedir. Konu üzerinde yapılan başka çalışmalar da, kitlelerin kendi inançlarıyla uyumlu içerikleri tüketmeye meyilli oldukları sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla kışkırtıcı ve abartılı bilgilere dayanan dezenformasyonun kitleler arasında kutuplaşmaya neden olabileceği, söz konusu çalışmalarca ortaya koyulmuştur (Benkler, Faris & Roberts 2018; Marwick & Lewis, 2017). Dezenformasyon içeriklerinin gerçeklerden ayırt edilmesinin zorluğu, kitlelerin doğru bilgiyi yanlış bilgidan ayırt edebilme yetisine zarar vermesi açısından da bir tehlikeyi beraberinde getirmektedir (Zellers vd., 2020). Dezenformasyonun kamu içindeki yayılımı, kitlelerin demokratik hakları üzerinde de etkisini göstermektedir. Dezenformasyonun yayılmasıyla birlikte seçim sonuçları ve kitlelerin seçimleri bu yönde etkilenmektedir (Bessi & Ferrara, 2016).

Dezenformasyonun üretilip yayıldığı kanallardan birisi de yapay zekâ algoritmalarıdır. Görsel ve işitsel verilerle manipüle edilebilen içeriklerin yanında ChatGPT gibi doğal dil işleme modelleri tarafından üretilen dezenformasyon içerikleriyle sıklıkla karşılaşmaktadır. Biswas (2023b, s. 8-9), ChatGPT'nin dezenformasyon ve kamuoyu oluşturma edimlerinde de kullanılabilir bir yapay zekâ aracı olduğunu belirtmektedir. Çünkü ChatGPT, sosyal medya platformlarına erişim sağlayarak kamuoyunun duyarlılık ve trendini oluşturan temaları algılayabilmekle beraber siyasi aktörler ya da olaylar hakkında ilgili verilere erişim sağlayarak çeşitli raporlar oluşturabilmektedir. En özet hâliyle ise dezenformasyon oluşturup yayabilir, demek mümkündür.

Her ne kadar dezenformasyon üretimi noktasında göz ardı edilemeyecek oranda bir endişeye yol açsa da ChatGPT, araştırmacılara veri analizi, verilerin yorumlanması, senaryo oluşumu ve model çözümlemesi gibi pek çok konuda yardım sağlamaktadır. ChatGPT'nin sahip olduğu bu işlevsellik, araştırmacılara olduğu kadar politika erklerine de fayda sağlamaktadır. Çoklu veri sistemleri temel alınarak oluşturulmuş senaryolar ve analizler bahsedilen faydalardan bazılarıdır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde ChatGPT'nin akademik çalışmalar ile iletişim, politika, eğitim, gazetecilik gibi toplum hayatına yön veren alanlarda da stratejik anlamda yararlanılabilen önemli bir araçtır, demek mümkündür (Biswas, 2023a).

CHATGPT VE DEZENFORMASYON ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Günümüzün büyük dil işleme modellerinden biri olan ChatGPT ve diğer dil modelleri benzer prensip ile çalıştığından, çok geniş bir veri setine dayanarak kapsamlı bir bilgi akışı sunmak (Vaswani vd., 2017); eğitim gibi araştırma gerektiren branşlarda önemli avantajlar sağlayabilecek kişiselleştirilmiş yanıtlar vermek (Holmes, Bialik & Fadel, 2019) ve bireylerin yaratıcılık yetilerini geliştirmek (Zhou & Lee, 2023) gibi pek çok avantaj sağlasa da dezenformasyon üretmek ve yaymak gibi ciddi tehlikeleri de taşımaktadır. Bu anlamda diğer dil işleme modelleri

gibi ChatGPT'nin barındırdığı söz konusu tehlike, Türkiye'de ve dünyada çeşitli akademik çalışma tarafından ele alınmıştır. Türkiye'de, Bostancı ve Aksüt (2023) tarafından yapılan "*Haber Üretiminde Yapay Zekâ Uygulamaları ve Dezenformasyon: ChatGPT ve Bard Örneği*" isimli çalışmada Google içerikleri kaynak olarak belirlenmiş ve ChatGPT ve Bard dil motorlarına haber metinleri oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda elde edilen veriler, Bard kaynağında daha özgün ve doğru bir haber içeriğine rastlanıldığını, ChatGPT'de güncel olmayan ve haber dilini yansıtmayan bir içerik bütünlüğü olduğunu ortaya koymaktadır. Kırık ve Özkoçak (2023) tarafından yapılan "*Medya ve İletişim Bağlamında Yapay Zekâ Tarihi ve Teknolojisi: ChatGPT ve Deepfake ile Gelen Dijital Dönüşüm*" adlı çalışma, yapay zekâ ve bu paralellikte ChatGPT aracını dezenformasyon kapsamında ele alan diğer bir çalışmadır. Çalışmada, yapay zekâ teknolojilerinin medya ve iletişim faaliyetlerinde önemli bir yol katedilmesini sağladığını ancak yapay zekânın doğru bilgi aktarımı konusundaki sınırlarıyla beraber manipülasyona yol açabilecek içeriklerin de üretimini de gerçekleştirebileceğine değinilmiştir. Konuya ilişkin yabancı alanyazında ise Biswas (2023b) tarafından yapılan "*Prospective Role of ChatGPT in The Military: According to ChatGPT*" isimli çalışma incelendiğinde, ChatGPT'nin askeri alandaki stratejik faydalarıyla beraber yanlış bilgi üretmesinden dolayı oluşabilecek tehlikeleri de barındırdığını ve bu noktada yapay zekânın doğru ve etkili biçimde kullanılması gerektiğinden bahsetmektedir. Yabancı alanyazında ilgili konu üzerine yapılmış başka bir çalışma da Huang ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan "*FakeGPT: Fake News Generation, Explanation and Detection of Large Language Models*" isimli çalışmadır. Çalışma, ChatGPT gibi büyük dil modellerinin dezenformasyon üretime oranının yüksek olduğunu; bununla birlikte dezenformasyonun yayılmasıyla mücadele edebilmek için hem teknolojik hem etik yaklaşımlar geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Alanyazında yer alan "*Using ChatGPT to Fight Misinformation: ChatGPT Nails 72% of 12,000 Verified Claims*" isimli çalışma ise dezenformasyonla mücadelede ChatGPT'nin rolünü incelemeyi amaçlamış ve bu amaçla doğruluğu kanıtlanmış 12.000 iddiayı ChatGPT üzerinden analiz etmiştir. Çalışma sonucunda ChatGPT'nin yüzde 72 oranında doğru sonuca ulaştığı saptanmıştır (Hoes, Altay & Bermeo, 2023). ChatGPT'nin komplo teorileri yayıp yaymadığını inceleyen bir başka çalışma ise Senekal ve Brokensha (2023) tarafından yapılan "*Is ChatGPT a Friend or Foe in the War Onmisinformation? A South African Perspective*" isimli çalışmadır. Çalışma, ChatGPT'nin Güney Afrika bağlamında bir bilgi kaynağı olarak yararlılığını, önce ChatGPT'nin on Güney Afrika komplo teorisine verdiği yanıtları doğruluk açısından incelemiş; ardından ChatGPT'nin sekiz Güney Afrika siyasi konusunu sunarken tarafsızlık gösterip göstermediğini değerlendirmek için önyargı sınıflandırması ve duygu analizi kullanmıştır. Çalışma sonucunda ChatGPT'nin komplo teorilerini yaymadığı tespit edilmiştir. Konuya ilişkin alanyazında pek çok çalışma bulunmaktadır ve yapay zekânın gelişimini hala sürdürdüğü düşünüldüğünde bu çalışmaların artarak devam edeceği açıktır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışma, dezenformasyon üretimi ve yayımının önemli kaynaklarından olan yapay zekâ, dezenformasyon niteliğindeki haber metinlerinin tespitini sağlayabilir mi, sorusuna cevap oluşturarak alanyazına katkı yapmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yapılarak gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi, metin içindeki belirli karakterleri sistematik ve objektif olarak tanımlayarak çıkarım yapmayı amaçlayan bir araştırma tekniğidir (Stone vd., 1966, s. 5). İçerik analizini daha anlaşılır bir şekilde sunmak amacıyla Maxqda programından yararlanılmıştır. Çalışmanın amacına en uygun olan birimleri seçmek (Akarsu, 2021, s. 56) olarak ifade edilebilen amaçlı örneklem kullanılarak yapılan çalışma, İletişim Başkanlığı tarafından yalan haberle mücadele yönelik oluşturulan Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (DMM)^[1] tarafından “*sahte haber*” olarak doğrulanmış haber metinlerinin bir yapay zekâ sohbet robotu olan ChatGPT tarafından ne derece tespit edilebildiği kategorize edilerek analiz edilmiştir. İncelemelerde DMM’nin Instagram hesabı üzerinden paylaştığı son 20 haber içeriği (17 Nisan 2024 - 7 Mayıs 2024) analizlere tabi tutulmuştur. DMM, gerek yurt içi gerekse yurt dışı kaynaklı dezenformasyon içeriklerini yapay zekâ, güvenilir araştırma teknikleri, uzman ekipler tarafından yürütülen tarama ve inceleme yöntemlerine dayanarak kaynakların ve belgelerin teyidi, başlık ve ilgili içeriklerin tutarlılığı gibi kriterleri barındıran bir doğrulama sistemi kullanmaktadır (Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, t.y.).

ChatGPT’den alınan yanıtlar, enformasyon türleri (Wardle & Derakhshan 2017); enformasyonun doğruluğu ölçütünü yansıtan altılı kategori (Hoes, Altay & Barneo 2023); dezenformasyon türleri (Wardle, t.y.); mesajın yapısını ifade eden duygusallık (sentiment) kategorisi (Senekal & Brokensha 2023); ışığında incelenmiştir. ChatGPT’nin verdiği yanıtlar doğrultusunda var olan enformasyon türleri kategorisine “*veri tabanı eksikliği*”, “*kararsız*” ve “*enformasyon bozukluğu tespit edilemedi*” şeklinde üç tema daha eklenerek inceleme genişletilmiştir. Bununla birlikte yine ChatGPT’nin verdiği yanıtlardan hareketle, bağlı kalınan kategorilere ek olarak, “*cevapların içeriği*” ve “*enformasyonun ele alınış biçimi*” şeklinde iki ayrı kategori oluşturulmuştur. Tablo 1’de Hoes, Altay ve Barneo (2023) tarafından oluşturulan altılı kategori ve açıklamaları yer almaktadır.

[1] Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı bünyesinde, yalan haberle mücadeleye yönelik oluşturulan birimdir. Gerek yurt içi gerek yurt dışı kaynaklı algı operasyonlarının, kompto teorilerinin ve manipülasyon girişimlerinin önemli bir parçası olan dezenformasyonun erken aşamada tespitini ve eş zamanlı olarak ele alınmasını hedeflemektedir.

Tablo 1. Hoes, Altay ve Barmeo (2023) Tarafından Oluşturulan Altılı Kategori

Kategori Adı	Anlamı
<i>Doğru (true)</i>	İfade doğru ve eksik olan önemli bir şey yoktur.
<i>Çoğunlukla doğru (mostly true)</i>	İfade doğrudur ancak açıklama veya ek bilgi gerektirmektedir.
<i>Yarı doğru (half true)</i>	İfade kısmen doğrudur ancak önemli ayrıntıları dışarıda bırakmaktadır.
<i>Yanlış (false)</i>	İfade doğru değildir.
<i>Saçma (pants on fire)</i>	Açıklama doğru değil ve saçma bir iddiada bulunmaktadır.
<i>Karar yok (no verdict)</i>	İfade yeterli bağlamdan yoksundur veya ifadenin doğruluğunu değerlendirmek için yeterli bilgi yoktur.

Bu kapsamda incelenen yanıtların yayımlandıkları platformları ve haber başlıklarına Tablo 2’de yer verilmiştir. Çalışmanın buradan sonraki bölümlerinde haberlerden, kendilerine atanan numaralarla bahsedilecektir.

Tablo 2. İçeriklerin Yayımlandıkları Platformlar ve Haber Başlıkları

Haber Numarası	Medya Platformları	Haber Başlığı
1	<i>Sosyal medya paylaşımı</i>	Mafya hesaplaşmasında öldürüldü, kışlada adı anıldı iddiası
2	<i>Sosyal medya paylaşımı</i>	Columbia Üniversitesindeki Filistin yanlısı protestolarda duvarlara Nazi simgesi olan gamalı haç çizildiği iddiası
3	<i>Gazete ve haber sitesi paylaşımları</i>	SGK başkanı Raci Kaya'nın 3 ayrı koltuğu, 3 ayrı maaşı ve 3 ayrı makam aracı var iddiası
4	<i>Haber sitesi ve sosyal medya paylaşımları</i>	Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan için helikopter pisti yapıldı iddiası
5	<i>Sosyal medya paylaşımı</i>	Almanya Silahlı Kuvvetleri (Bundeswehr) Rusya'ya karşı savaşmaları için yıllık 40 bin avro karşılığında Alman-Türk vatandaşlarını askere almak istiyor iddiası
6	<i>Sosyal medya paylaşımı</i>	İstanbul Fatih'te saldırıya uğrayarak gasp edilen şahıs Suudi Arabistanlı bir turist veya Arap turist çıktı iddiaları
7	<i>Sosyal medya paylaşımı</i>	Hükümet, döviz çıkışını engellemek için Türk vatandaşlarına Schengen vizesinin verilmesini engelliyor iddiası
8	<i>Sosyal medya paylaşımı</i>	İsrail'in propaganda hesaplarından paylaşılan bir sosyal medya hesabının Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kızına ait olduğu iddiası
9	<i>Haber sitesi ve sosyal medya paylaşımları</i>	Et ve Süt Kurumu, Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Kuralları Yönetmeliğini görmezden geliyor iddiası
10	<i>Haber sitesi paylaşımı</i>	Oktar Örgütü'nün sosyal medya yapılanması, yargı kararıyla halen faaliyetlerini sürdürüyor iddiası
11	<i>Sosyal medya paylaşımı</i>	15 Temmuz gazilerinin maaşları kesilmiş, 2 aydır maaş alamıyorlar iddiası
12	<i>Haber sitesi ve sosyal medya paylaşımları</i>	Türk vatandaşlarına vize başvuruları kapatıldı iddiası

13	<i>Haber sitesi ve sosyal medya paylaşımları</i>	Karayolları Trafik Yönetmeliği'nde önemli bir değişiklik yapıldı. Uyku apnesi tanısı konan kişiler ehliyet alamayacak veya ehliyetlerini yenileyemeyecek iddiası
14	<i>Haber sitesi paylaşımları</i>	İzmir Şehir Hastanesi'nde bir kişi sağlık çalışanını pompalı tüfekle rehin aldı iddiası
15	<i>Haber sitesi paylaşımları</i>	Boğaziçi Üniversitesi'nin eski rektörü Prof. Dr. Üstün Ergüder, uzun yıllar görev yaptığı üniversitesine alınmıyor iddiası
16	<i>Kaynak belirsiz</i>	İran'ın 15 Nisan'da İsrail'e fırlattığı füzeler, Malatya Kürecik'te bulunan radar üssü sayesinde erken tespit edilerek durduruldu iddiası
17	<i>Haber sitesi ve sosyal medya paylaşımları</i>	İsrail, Cuma günü erken saatlerde İran'daki bir bölgeyi füzelerle hedef aldı iddiası
18	<i>Sosyal medya paylaşımları</i>	İsrail, İran'daki nükleer tesisi vurdu iddiası
19	<i>Sosyal medya paylaşımı</i>	X platformunda Bombacı Mülayim olarak tanınan polis memuru, Bitlis İl Emniyet Müdürü ve yine polis memuru olan eşini eleştirdiği için gözaltına alındı iddiası
20	<i>Haber sitesi paylaşımları</i>	Adalet Bakanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Sınavı kapsamında gerçekleştirilen mülakatlarda "Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kaç çocuğu vardır? Hz. Muhammed'in çocuklarının isimleri nelerdir? soruları soruldu iddiası

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Literatürde de ifade edildiği gibi, OpenAI tarafından geliştirilen bir sohbet robotu olan ChatGPT, kullanıcıların komutları doğrultusunda yanıtlarını şekillendirmesini sağlayan prompt mühendisliği ile yine kullanıcılar tarafından aktarılan komutlar arası ilişki ve alaka seviyesini tanımlayan transformer yapıdan yararlanmaktadır. Bu kapsamla ChatGPT tarafından DMM'nin dezenformasyon olarak tespit ettiği haberlere ilişkin ChatGPT'nin verdiği yanıtlar Tablo 3'te yer almaktadır.

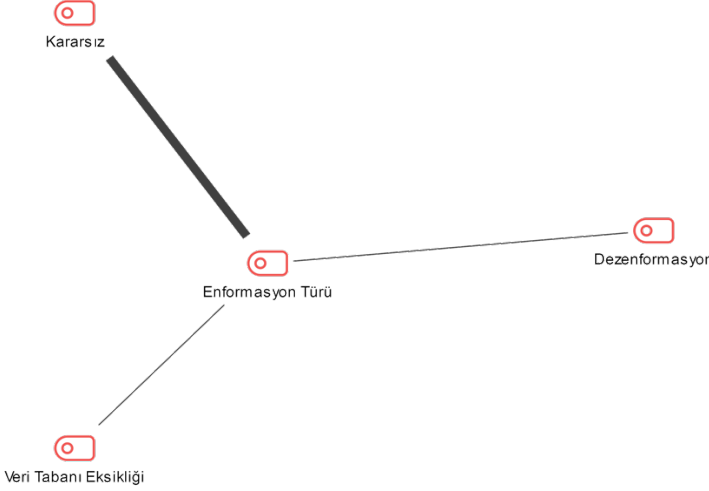
Tablo 3. ChatGPT'nin Verdiği Yanıtlar

Haber Numarası	ChatGPT'nin Verdiği Yanıt
1	Bu tür bir iddia, gerçek olmadığı sürece veya doğru bağlamda sunulmadığı sürece dezenformasyon olarak nitelendirilebilir. Dezenformasyon, yanıltıcı veya yanlış bilgilerin kasıtlı olarak yayılmasıdır. Eğer "mafya hesaplaşmasında öldürüldü, kışlada adı anıldı" şeklindeki bir iddia gerçek değilse ve bu bilgiyi veren kişi ya da kaynak bu bilgiyi kasıtlı olarak yayıyorsa, bu dezenformasyon olabilir. Bu tür iddiaların doğruluğunu doğrulamak ve kaynaklarını kontrol etmek önemlidir.
2	Dezenformasyon olup olmadığını net bir şekilde belirlemek için somut kanıtlara ihtiyaç vardır. Eğer bu iddia gerçek dışı veya yanıltıcı ise, yani gerçekte böyle bir olay yaşanmamışsa ve sadece uydurma bir bilgi olarak yayılmışsa, o zaman bu dezenformasyon olabilir. Ancak, eğer iddia doğrusa ve bu tür semboller gerçekten protesto duvarlarına çizildiyse, o zaman bu gerçek bir olaya işaret eder. Ancak, gerçeklik doğrulanmadan önce kesin bir yargıya varmak zordur. Bu tür iddiaların doğruluğunu belirlemek için güvenilir kaynaklardan bilgi almak önemlidir. Haber kaynaklarını ve üniversite yetkililerinin resmi açıklamalarını takip etmek, bu tür olayların gerçekleştiğine dair netlik sağlayabilir.

3	Bu iddia dezenformasyon veya yanıltıcı bilgi olabilir, çünkü bir kişinin aynı anda birden fazla koltuğu, maaşı ve makam aracı olması oldukça nadir bir durumdur ve genellikle belirli bir yetki ve görev dağılımına tabidir. İddianın doğruluğunu belirlemek için resmi kaynaklara başvurmak ve güvenilir bilgi sağlamak önemlidir. Dezenformasyon genellikle gerçek olmayan veya yanıltıcı bilgilerin kasıtlı olarak yayılmasıdır, bu nedenle iddiaların doğruluğunu teyit etmek önemlidir.
4	Dezenformasyonun, gerçeğe aykırı veya yanıltıcı bilgilerin kasıtlı olarak yayılması anlamına geldiğini düşünürsek, bu iddianın doğruluğu veya yanlışlığı önemlidir. Eğer böyle bir helikopter pisti yapıldığına dair kesin ve güvenilir kanıtlar yoksa, bu iddianın dezenformasyon olma potansiyeli vardır. Ancak, kesin bir değerlendirme yapmak için bu konuda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulur.
5	Bu iddia oldukça belirgin bir şekilde dezenformasyon potansiyeline sahip gibi görünür. Dezenformasyon, yanıltıcı veya manipülatif bilgilerin kasıtlı olarak yayılmasıdır ve genellikle bir amacı veya ajandayı desteklemek için kullanılır. Bu tür iddiaların kaynağına dikkat etmek önemlidir ve doğruluklarının kontrol edilmesi gerekmektedir. Almanya'nın askeri politikaları ve asker alımı süreçleri genellikle resmi açıklamalarla duyurulur ve belirli prosedürlere tabidir. Bu tür iddiaların gerçekliğini doğrulamak için resmi kaynaklara başvurmak en doğrusudur. Ayrıca, güvenilir haber kaynaklarının raporları da incelenebilir. Bu tür iddiaların doğruluğunu araştırmak önemlidir ve herhangi bir bilgiyi paylaşmadan önce doğruluğunu teyit etmek gerekmektedir.
6	Bu tür iddiaların doğruluğunu veya yanlışlığını belirlemek için daha fazla bilgiye ihtiyaç vardır. Ancak, bazı durumlarda bu tür iddiaların gerçek olmadığı, dezenformasyon veya yanıltıcı bilgi yayma amaçlı olabileceği bilinmektedir. Bu tür iddiaların gerçekliğini doğrulamak için güvenilir kaynaklardan doğrulama yapmak önemlidir. Eğer söz konusu iddia gerçek dışı veya manipülatif ise, bunun nedenleri araştırılmalı ve kamuoyunu yanıltmaya yönelik olduğu belirtilmelidir.
7	Bu iddia dezenformasyon veya yanıltıcı bilgi olarak nitelendirilebilir. Çünkü böyle bir iddiayı doğrulamak veya yalanlamak için net ve güvenilir kanıtlar sunulmamış gibi görünüyor. Döviz çıkışını engellemek için Schengen vizesi verilmemesi gibi bir politikanın varlığına dair resmi açıklamalar veya güvenilir kaynaklardan doğrulanmış bilgi bulunmuyorsa, bu tür iddiaların doğru olup olmadığını belirlemek zor olabilir. Bu tür iddiaları değerlendirirken, güvenilir kaynaklardan bilgi almak ve kanıtları incelemek önemlidir.
8	Bu iddia dezenformasyon olabilir çünkü böyle bir iddiayı destekleyecek somut kanıtlar sunulmadığı sürece kesin bir doğruluk payı taşımıyor. Bu tür iddialar, genellikle siyasi manipülasyon veya karalama kampanyalarının bir parçası olarak ortaya atılabilir. Ancak, gerçeklikleri doğrulanmadığından ve sağlam kanıtlar olmadığından, bu tür iddialara karşı dikkatli olmak önemlidir. Özellikle sosyal medyada dolaşan bilgilerde ve iddialarda, doğruluklarını teyit etmek için güvenilir kaynaklara başvurmak önemlidir.
9	Bu tür bir iddia, dezenformasyon olabilir veya olmayabilir. Dezenformasyon, yanıltıcı veya eksik bilgilerin bilinçli bir şekilde yayılmasıdır ve genellikle belirli bir amacı veya ajandayı iletirmek için kullanılır. İddianın doğruluğunu değerlendirmek için objektif kanıtlara ihtiyaç vardır. Eğer iddia, somut kanıtlarla desteklenmiş ve güvenilir kaynaklar tarafından doğrulanmışsa, bu durumda gerçek olabilir. Ancak, iddia temelsiz veya yanıltıcı bir şekilde sunulmuşsa, bu durumda dezenformasyon olabilir. Bu tür iddiaları değerlendirirken, farklı kaynaklardan bilgi almak, olayın tüm yönlerini göz önünde bulundurmak ve mümkün olduğunca objektif olmaya çalışmak önemlidir. Ayrıca, iddianın hangi amaçla yapıldığını ve iddiayı ortaya atanın ne tür bir çıkarı olabileceğini de göz önünde bulundurmak önemlidir.
10	Bu iddia, gerçeklerle uyumlu olmayabilir ve yanlış bir algı oluşturabilir. Eğer Oktar Örgütü resmi olarak kapatılmışsa ve yargı kararıyla faaliyetleri sonlandırılmışsa, bu iddia dezenformasyon olarak nitelendirilebilir. Gerçek olmayan veya yanıltıcı bilgilerin yayılması, dezenformasyonun bir örneğidir ve bu tür iddiaların kontrol edilmesi ve doğrulanması önemlidir. Bu nedenle, doğruluğunu teyit etmek için güvenilir kaynaklara başvurmak önemlidir.
11	Evet, bu iddia dezenformasyon niteliğinde olabilir. Dezenformasyon, yanıltıcı veya yanlış bilgi yayarak insanların düşüncelerini etkilemeyi amaçlayan bir taktır. Eğer bu iddia gerçeği yansıtmıyorsa ve 15 Temmuz gazilerinin maaşlarının kesilmediği, düzenli olarak ödendiği doğruysa, bu tür bir iddia dezenformasyon olarak kabul edilebilir. Bu tür durumlarda, resmi kaynaklardan doğrulama yapmak önemlidir.

12	Dezenformasyonun, yanıltıcı veya yanlış bilgilerin kasıtlı olarak yayılması olduğunu düşünürsek, bu iddianın dezenformasyon olup olmadığını belirlemek için gerçekleri doğrulamak gerekir. Eğer iddia gerçek dışıysa ve kasıtlı olarak yanıltıcı bir şekilde yayılıyorsa, dezenformasyon olarak nitelendirilebilir. Ancak, iddianın doğruluğunu belirlemek için güvenilir kaynaklardan bilgi edinmek önemlidir. Bu nedenle, iddiayı doğrulamak veya çürütmek için resmi kaynaklara başvurmak en doğrusudur.
13	Bu iddia, doğru olabilir ancak aynı zamanda dezenformasyon olabilir. Eğer böyle bir değişiklik gerçekleştiyse, bu belirli bir ülkenin trafik yönetmeliklerinde yapılan bir değişikliktir ve bu ülkede yaşayan sürücüler için geçerlidir. Ancak, bu iddia gerçek dışı veya yanıltıcı olabilir. Bu nedenle, iddiayı doğrulamak veya yanlış olduğunu belirlemek için resmi kaynaklara başvurmak önemlidir. Dezenformasyon olup olmadığını belirlemek için güvenilir kaynaklardan bilgi almak önemlidir.
14	Bu konuda kesin bir yargıya varmak için olayın gerçekleştiği zamanı, detayları ve güvenilir kaynakları bilmek gerekir. Eğer bu iddia doğruysa, bu ciddi bir olaydır ve halkın bilgilendirilmesi önemlidir. Ancak, böyle bir iddia gerçeği yansıtmıyorsa ve amacı sadece kafa karışıklığı yaratmak veya manipülasyon yapmaksa, dezenformasyon niteliğinde olabilir. Bu nedenle, iddianın doğruluğunu doğrulamak için güvenilir haber kaynaklarına başvurmak en sağlam yaklaşım olur.
15	Eğer bu iddia gerçeği yansıtmıyorsa ve bir kişinin itibarını zedelemek veya yanıltıcı bir şekilde kamuoyunu etkilemek amacıyla yayılıyorsa, bu dezenformasyon niteliğinde olabilir. Ancak, tam olarak neyin doğru olduğunu belirlemek için iddianın gerçekliği doğrulamak gerekir. Bu tür iddiaların yayılmasında dikkatli olmak ve doğruluğunu teyit etmek önemlidir.
16	Evet, bu iddia dezenformasyon niteliğindedir. İran'ın 15 Nisan'da İsrail'e füze fırlattığına dair herhangi bir doğruluk bulunmamaktadır ve bu iddia, gerçek olmayan bir olayı tasvir ederek yanıltıcı bir şekilde yayılmaktadır. Bu tür yanlış bilgilerin yayılması, toplumda kafa karışıklığına, yanlış anlamalara ve gerilime neden olabilir. Bu nedenle, doğruluğu teyit edilmemiş veya güvenilir olmayan iddiaları paylaşmadan önce dikkatli olmak önemlidir.
17	Bu iddianın doğruluğu veya dezenformasyon niteliği hakkında kesin bir yorum yapmam zor. Bu tür iddiaların gerçekliği veya doğruluğu, güvenilir kaynaklardan gelen doğrulanmış bilgilere dayandırılmalıdır. Eğer bu iddia bir dezenformasyon veya yanlış bilgi yayma girişimi ise, bu tür manipülasyonları tanımlamak ve gerçek bilgileri bulmak için güvenilir kaynaklara başvurulmalıdır. İnternet ve sosyal medya gibi platformlarda yayılan haberlere karşı dikkatli olmak ve kaynağını doğrulamak önemlidir.
18	Eğer "İsrail, İrandaki nükleer tesisi vurdu" iddiası doğru bir temele dayanmıyorsa ve bilinçli bir şekilde yanıltıcı veya manipülatif bir şekilde yayılıyorsa, o zaman dezenformasyon niteliğindedir. Dezenformasyon, yanlış veya yanıltıcı bilgilerin yayılmasıdır ve genellikle bir amaca veya bir hedefe ulaşmak için kullanılır. Bu tür iddialar, gerçek olmadıkları halde toplumda kargaşa yaratmak, siyasi veya stratejik hedeflere ulaşmak veya toplumu belli bir yönde etkilemek için kullanılabilir. Bu nedenle, iddianın gerçek dışı olduğu ve amacının bilgiyi manipüle etmek veya yanıltmak olduğu kanıtlandığında, dezenformasyon olarak kabul edilebilir.
19	Bu iddia dezenformasyon olabilir veya olmayabilir, ancak bu konuda kesin bir yargıya varmak için daha fazla bilgiye ihtiyaç var. İddianın doğruluğunu ve kaynağını belirlemek için güvenilir haber kaynaklarına başvurmanız en iyisi olacaktır. Sosyal medyada dolaşan bilgilerin doğruluğunu teyit etmek için dikkatli olmak önemlidir. Dezenformasyon, yanlış veya yanıltıcı bilgilerin kasıtlı olarak yayılması anlamına gelir, bu nedenle her iddiayı doğrulamak önemlidir.
20	Bu iddiayı doğrulamak için doğrudan haber kaynaklarına başvurmak en iyisi olacaktır. Eğer bu iddia haber sitelerinde yer aldıysa, o sitelerin güvenilirliğine ve kaynaklarına bakarak bilgi edinebilirsiniz. Ancak, Adalet Bakanlığının resmi bir açıklaması veya haber kaynağından doğrulama yapmadan kesin bir yargıya varmak zor olabilir. Bu nedenle, bu tür iddiaların kaynağını ve güvenilirliğini araştırmak önemlidir.

Tablo 3'te belirtilen cevaplar “enformasyon türü” kategorisi bağlamında incelendiğinde, ChatGPT'nin 20 haber başlığından 16 tanesini “kararsız”, 4 tanesini “veri tabanı eksikliği” ve yine 4 tanesini “dezenformasyon” olarak nitelediği görülmektedir. Bu bağlamda ChatGPT'nin söz konusu haberlerin enformasyon türünü belirlemede ağırlıklı olarak “kararsız” kaldığı saptanmıştır. Şekil 1'de enformasyon bozukluğu kategorisine ilişkin görsel yer almaktadır. Söz konusu görselde çizgi genişliği frekans yoğunluğunu yansıtmaktadır.

Şekil 1. ChatGPT'nin Tespit Ettiği Enformasyon Türü

Çalışma kapsamında ChatGPT'nin ilgili haber başlıklarına verdiği yanıtlar “enformasyonun doğruluğu” kategorisine göre değerlendirildiğinde, incelenen haberlerin 16 tanesi “karar yok”, 4 tanesi ise “yanlış” olarak nitelendirildiği görülmektedir. Bu bağlamda ChatGPT'nin söz konusu haberlerin doğruluğunu belirlemede ağırlıklı olarak “kararsız” (karar yok) kaldığı saptanmıştır. Şekil 2'de enformasyonun doğruluğu kategorisine ilişkin görsel yer almaktadır. Söz konusu görselde çizgi genişliği frekans yoğunluğunu yansıtmaktadır.

Şekil 2. ChatGPT'nin Enformasyonun Doğruluğuna İlişkin Verdiği Yanıtlar

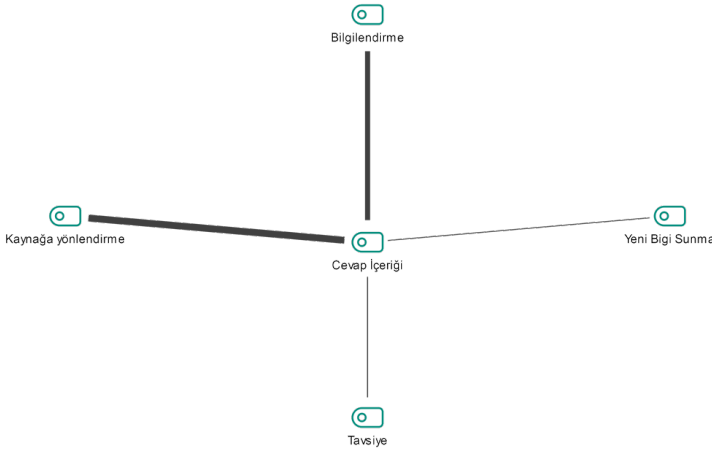
ChatGPT'nin verdiği yanıtların değerlendirildiği bir diğer kategori olan “dezenformasyon türü” kapsamında ele edilen verilere göre, incelenen haberlerin 16 tanesinde herhangi bir dezenformasyon türü saptayamamıştır. Bununla birlikte 4

haber başlığında “yanıltıcı içerik”, 1 haber başlığında ise “manipülasyon” olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda ChatGPT’nin, ele alınan haber başlıklarında yoğun olarak “yanıltıcı içerik” saptadığı söylenebilir. Şekil 3’te dezenformasyon türü kategorisine ilişkin görsel yer almaktadır. Söz konusu görselde çizgi genişliği frekans yoğunluğunu yansıtmaktadır.

Şekil 3. ChatGPT’nin Tespit Ettiği Dezenformasyon Türü

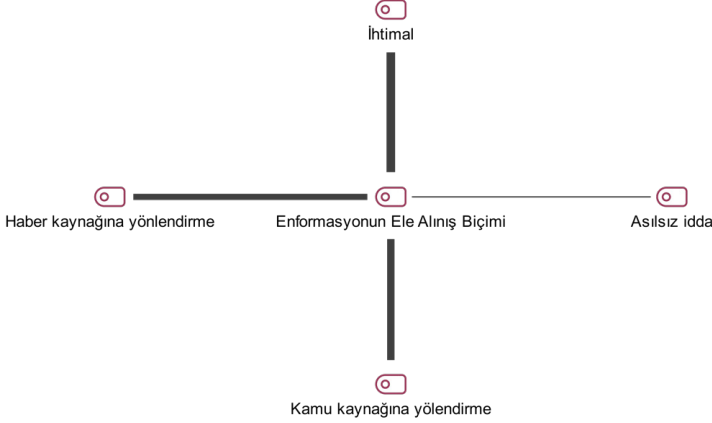
Çalışma kapsamında ChatGPT’nin verdiği yanıtlar “cevapların içeriği” kategorisi bağlamında incelendiğinde bu haberlerin 12 tanesinde “bilgilendirme”, 17 tanesinde “kaynağa yönlendirme”, 2 tanesinde “tavsiye” ve yine 2 tanesinde “yeni bilgi sunma” yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda ChatGPT’nin, ele alınan haber başlıklarında yoğun olarak haberlere ilişkin doğru ve güvenilir “kaynağa yönlendirdiği” söylenebilir. Şekil 4’te dezenformasyon türü kategorisine ilişkin görsel yer almaktadır. Söz konusu görselde çizgi genişliği frekans yoğunluğunu yansıtmaktadır.

Şekil 4. ChatGPT’nin Cevap İçerikleri

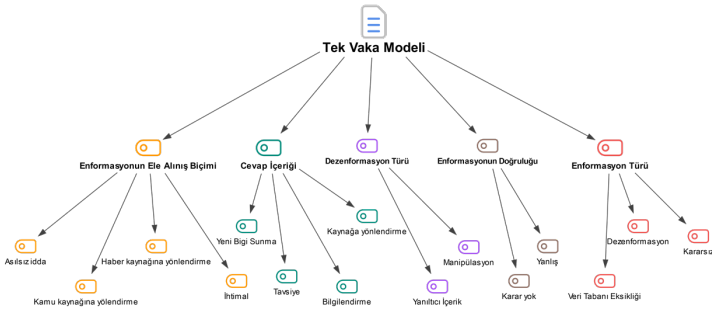
Çalışma kapsamında ChatGPT’nin verdiği yanıtlar “enformasyonun ele alınış biçimi” kategorisi bağlamında incelendiğinde 20 haberin 14 tanesinde “ihtimal”, 13 tanesinde “kamu kaynağına yönlendirme”, 11 tanesinde “haber kaynağına yönlendirme” ve 4 tanesinde “asılsız iddia” olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ChatGPT’nin, ele alınan haber başlıklarının dezenformasyon olması niteliğini yoğun

olarak bir “ihtimal” olarak değerlendirmiştir, demek mümkündür. Şekil 5’te enformasyonun ele alınış biçimi kategorisine ilişkin görsel yer almaktadır. Söz konusu görselde çizgi genişliği frekans yoğunluğunu yansıtmaktadır.

Şekil 5. ChatGPT’nin Enformasyonu Ele Alış Biçimi

Son olarak ise ChatGPT’nin dezenformasyon başlıklarını doğruluma çabası, “mesajın yapısı” kategorisi bağlamında değerlendirilmiş olup ve haberlerin tamamında da “rasyonel” yanıtların yoğunlukta olduğu net bir şekilde görülmektedir. Bu durum, ChatGPT’nin dezenformasyonun tespiti karşısındaki tutumunun ön yargılardan uzak, nesnel bilgiler ve kaynaklara dayalı olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bahsedilen bu kategorinin dışında, ChatGPT’nin dezenformasyonun tespitine yönelik verdiği yanıtlar doğrultusunda elde edilen tüm veriler, tek vaka modeli olarak Şekil 6’da özetlenmiştir.

Şekil 6. ChatGPT’nin Verdiği Yanıtların Tek Vaka Modeli

SONUÇ VE ÖNERİLER

İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte bilgi edinme ve haber alma edimleri giderek karmaşıklaşıp zorlaşmaktadır. Özellikle sosyal medya ve akabinde yapay zekâ yazılımlarının toplumların hayatına entegre olması, doğru bilginin zaman ve mekân sınırı olmaksızın dünyanın her bölgesindeki kitlelere ulaşımını sağlarken beraberinde hatalı ve manipüle edilmiş bilgilerin de dolaşımında kalmasına neden olmaktadır. Dezenformasyon olarak adlandırılan bu yanlış bilgi yayılımı, tespit edilip afişe edilmediği takdirde toplumlar içinde kutuplaşmaya ve huzursuzluğa varan yıkıcı olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir.

Dezenformasyonun tespitinde yapay zekânın ne derece etkili bir araç olduğunu ölçümlemeyi amaçlayan bu çalışma sonucunda, çalışma kapsamında dezenformasyonun tespitine ilişkin ChatGPT'nin verdiği cevaplarda yoğun olarak kararsız kaldığı, incelenen haberlerin dezenformasyon niteliğinde olma olasılığını bir ihtimal şeklinde değerlendirdiği ve bu değerlendirmenin kesinlik kazanabilmesi adına güvenilir haber ve kamu kaynaklarına yönlendirdiği gözlemlenmiştir. Buna ek olarak dezenformasyon olarak tespit edilen içeriklerde ise yoğun olarak yanıltıcı içeriklerin bulunduğu saptanmıştır. Genel yapısı itibarı ile ise ChatGPT'nin dezenformasyonu tespit etme sürecinde rasyonel bir tutum benimsediği belirlenmiştir. Dezenformasyonun tespitinde ön yargılardan uzak olup nesnel bir tutumla olay ve durumları değerlendirmek önem teşkil etmektedir.

Alanyazında ChatGPT'nin dezenformasyon üretimi ve tespiti ilişkisi üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Haupt ve arkadaşları (2024) tarafından yapılan çalışma ChatGPT'nin yanlış bilgileri sınıflandırma yetisini ölçümlemeyi amaçlamış ve ChatGPT'nin bu doğrultuda umut vaat edici olduğunu ortaya koymuştur. Ancak yine ilgili çalışma, özellikle sosyal kimlikler ve önyargılar gibi faktörler dâhil edildiğinde insan hassasiyetine ihtiyaç duyulduğunu da ileri sürmektedir. Bu noktada bahsedilen çalışma, bu araştırma sonucunda elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir. ChatGPT, dezenformasyonun tespiti konusunda da hassasiyet gerektiren konularda taraflı bir duruş sergilememekte, kullanıcıları resmi ve kamusal kaynaklara yönlendirmektedir. Bostancı ve Aksüt (2023) tarafından yapılan çalışmada ise ChatGPT'nin haber üretimi konusundaki başarısının ölçülmesi amaçlanmış, ChatGPT'nin haber dilinden ve gerçeklikten uzak bir dil kullandığı saptanmıştır. Gerçekleştirilen bu çalışmada ise ChatGPT'nin dezenformasyona ilişkin duruşunun rasyonel ve önyargısız olduğu ortaya koyulmuştur. Huang ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan bir başka çalışma da ise ChatGPT'nin dezenformasyon üretime oranının yüksek olduğunu; bununla birlikte dezenformasyonun yayılmasıyla mücadele edebilmek için hem teknolojik hem etik yaklaşımlar geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Söz konusu bu bulguların, ChatGPT'nin dezenformasyonun tespiti konusundaki duruşu göz önünde bulundurulduğunda, benzer kaygıları taşıdığı söylenebilir. Sebastian ve Sebastian (2024) tarafından

gerçekleştirilen çalışma, ChatGPT gibi sohbet robotlarının faydalarını kötüye kullanımının önlenmesiyle dengeleyen düzenleyici ve etik bir çerçeve oluşturulması gerektiğini ortaya koymuştur. ChatGPT'nin dezenfomasyonun tespiti konusundaki yetisini ortaya koymayı hedefleyen bu çalışma da, ilgili sohbet robotunun dezenfomasyonun tespitindeki tarafsız duruşu nedeniyle benzer bir bulguyu ortaya koymaktadır. Son olarak Kırık ve Özkoçak (2023) tarafından yapılan çalışmaya göre, ChatGPT'nin müşteri deneyimini artırma gibi iletişim süreçlerinde yarar sağlamaktayken, doğru ve güvenilir bilgi sunma konusunda yüzde yüz bir garanti sağlayamamaktadır. ChatGPT'nin dezenfomasyonun tespiti konusundaki konumu da bu benzerliği taşımakta, yüzde yüzlük bir oranla dezenfomasyonun tespitini henüz sağlayamamaktadır.

Yapay zekânın sağladığı bir avantaj olarak pek çok bilgiye sınırsız erişim sağlama imkânı, beraberinde yanlış ve manipülatif bilginin de yayılımını da getirmektedir. Bu noktada ilkokul çağından başlayarak her seviyeye ilişkin internete erişim sağlayabilen cihazlar üzerinden bilgiye ulaşmayı ve bu bilgileri analiz edip anlamlandırmayı içeren dijital okuryazarlık eğitimleri düzenlenmelidir. Kamuoyunda inşa edilecek dijital okuryazarlık bilinci, internet üzerinden erişilen bilgilerin erişime açık kaynaklarla mukayese edilmesini, böylelikle de sağlıklı bir bilgilendirme sürecini sağlayacaktır. Türkiye'de dezenfomasyonla mücadele konusunda kanun hükmünde de adımlar atılmış, 18 Ekim 2022 tarihinde kamuda "Dezenfomasyon Yasası" şeklinde yer eden 7418 sayılı "Basın Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", 31987 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu noktada özellikle yapay zekâ yazılımlarının da tıpkı sosyal medya platformları gibi toplumun her kesimince kolaylıkla ulaşılabilir olması, ilgili yasadaki sosyal medya dezenfomasyonunun yanında yapay zekâ tarafından üretilen içerikleri de kapsayan maddenin/maddelerin dâhil edilmesini gerekli kılmaktadır. Dezenfomasyona ilişkin alınabilecek diğer önemler arasında bilgi doğrulama sistemlerinin (web siteleri, mobil uygulamalar, yapay zekâ araçları vb.) geliştirilip yaygınlaştırılması yer almaktadır. Kamuoyunda sağlanacak dijital okuryazarlık bilinci ile birleştiğinde söz konusu doğrulama yazılımları, dezenfomasyonla mücadelede önemli yol katetmeyi sağlayabilir. Daha sonra yürütülecek araştırmaların, ChatGPT'nin dezenfomasyon ile ilişkisi ve konumunu kültürel ve sosyolojik açılardan ele alarak değerlendirilmesi söz konusu alana katkı sunacaktır.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): ABD(%35), ET(%35),HS(%30)

Veri Toplanması (Data Acquisition): ABD(%50), ET(%20), HS(%30)

Veri Analizi (Data Analysis): ABD(%70), ET(%15), HS(%15)

Makalenin Yazımı (Writing up): ABD(%40), ET(%40), HS(%20)

Makale Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision): ABD(%50), ET(%25), HS(%25)

KAYNAKÇA

- Akarsu, H. (2021). Reklam araştırmalarında evren ve örnekleme. Editör: S. Karaçor, M. Gençyürek & B. Akcan. Reklam araştırmaları nitel ve nicel tasarımlar içinde (s. 45-60). Çizgi Kitabevi.
- Aksoy, H. (2023). Folklor ve gelenek kavramlarına "ChatGPT"nin yazdığı masallar üzerinden bakmak. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı 1, 524-536. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1361382>.
- Ali, D., Fatemi, Y., Boskabadi, E., Nikfar, M., Ugwuoke, J. & Ali, H. (2024). ChatGPT in teaching and learning: a systematic review. *Education Sciences*, 14(643). <https://doi.org/10.3390/educsci14060643>
- Altınbaş, Ş. (2023). *ChatGPT dijital dünyanın büyüü teori ve uygulama*. Kodlab.
- Altıntop, M. (2023). Yapay zekâ/ akıllı öğrenme teknolojileriyle akademik metin yazma: ChatGPT örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(46), 186-211.
- Arf, C. (1959). Makine düşünebilir mi ve nasıl düşünebilir? *Atatürk Üniversitesi 1958-1959 öğretim yılı halk konferansları I* içinde (s. 91-107). Atatürk Üniversitesi Üniversite Çalışmalarını Muhitte Yayma ve Halk Eğitimi Yayınları.
- Asimov, I. (2004). *I, robot*. Bantam Dell.
- Baum, L. F. (1900). *The wonderful wizard of oz*. George M. Hill Company.
- BBC, (2016, Mart 9). *Google's AI beats world go champion in first of five matches*. <https://www.bbc.com/news/technology-35761246>.
- Benkler, Y., Faris, R. & Roberts, H. (2018). *Network propaganda: manipulation, disinformation, and radicalization in American politics*. Oxford University Press.
- Bessi, A. & Ferrara, E. (2016). Social bots distort the 2016 U.S. Presidential election online discussion. *First Monday*, 21(11). <https://doi.org/10.5210/fm.v21i11.7090>.
- Biswas, S. (2023b). Prospective role of chat gpt in the military: According to chatgpt. *Qeios*, 1-19. <https://doi.org/10.32388/8WYYOD%202/19>.
- Biswas, S. S. (2023a). Role of ChatGPT in public health. *Annals of Biomedical Engineering*, 51(5), 868-869.
- Bostancı, M. & Aksüt, E. (2023). *Haber üretiminde yapay zekâ uygulamaları ve dezenformasyon: ChatGPT ve Bard Örneği*. Editör: Y. Adigüzel & M. Bostancı, *Dijital İletişimi Anlamak-4* içinde (s. 58-71). Palet Yayınları.
- Bozkurt, A. (2023a). ChatGPT, üretken yapay zeka ve algoritmik paradigma değişikliği. *Alanyazın*, 4(1),63-72.
- Bozkurt, A. (2023b). Generative artificial intelligence (AI) powered conversational educational agents: The inevitable paradigm shift. *Asian Journal of Distance Education*, 18(1), 198-204. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7716416>.
- Çapek, K. (1921). *Rossum's universal robots*. Internet Archive. <https://archive.org/details/CapekRUR/page/n1/mode/2up>.
- Cave, S. & Dihal, K. (2018). Ancient Dreams of Intelligent Machines: 3,000 Years of Robots. *Nature*, 559(7715), 473-475. <https://doi.org/10.1038/d41586-018-05773-y>.
- Cellan-Jones, R. (2021, Ağustos, 21). *Tech tent: Can AI write a play?*. BBC. <https://www.bbc.com/news/technology-58356716>.
- Descartes, R. (1998). *Discourse on method and meditations on first philosophy*. Hackett Publishing Company.
- Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, (ty.). Dezenformasyonla Mücadele Merkezi ne yapar? Dezenformasyonla Mücadele Merkezi. <https://www.dmm.gov.tr/>.
- Dwivedi, Y. K., Kshetri, N., Hughes, L., Slade, E. L., Jeyaraj, A., Kar, A. K., Baabdullah, A. M., Koohang, A., Raghavan, V., Ahuja, M., Albanna, H., Albashrawi, M. A., Al-Busaidi, A. S., Balakrishnan, J., Barlette, Y., Basu, S., Bose, I., Brooks, L., Buhalis, D., ... Wright, R. (2023). Opinion paper: So what if ChatGPT wrote it? Multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative conversational AI for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 71, 1-63. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>.
- Erkan, G. & Ayhan, A. (2018). Siyasal iletişimde dezenformasyon ve sosyal medya: bir doğrulama platformu olarak teyt.org. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (AKİL)*, 29, 201-223. <https://doi.org/10.31123/akil.458933>.
- Fallis, D. (2015). What is disinformation? *Libary Trends*, 63(3), 401-426. <https://doi.org/10.1353/lib.2015.0014>
- Ferrera, A. (2023). Should ChatGPT be biased? Challenges and risks of bias in large language models. *First Monday*, 28(11), 1-24. <https://doi.org/10.5210/fm.v28i11.13346>.
- Floridi, L., Chiriatti, M. (2020). GPT-3.5: Its nature, scope, limits, and consequences. *Minds & Machines*, 30, 681-694.
- Gelfert, A. (2018). Fake news: a definition. *Informal Logic*, 38(1), 84-117. <https://doi.org/10.22329/il.v38i1.5068>.
- Grace, K., Salvatier, J., Dafoe, A., Zhang, B. & Evans, O. (2018). Viewpoint: When will AI exceed human performance? Evidence from AI experts. *Journal of Artificial Intelligence Research*, 62, 729-754.
- Guston, D. H., Finn, E. & Robert, J. S. (2017). *Frankenstein Mary Shelley*. The Mit Press.
- Harari, N. Y. (2016). *Homo deus yarının kısa bir tarihi*. P. N. Taneli (Çev). Kolektif Kitap.

- Haupt, M. R., Yang, L., Purnat, T., & Mackey, T. (2024). Evaluating the Influence of Role-Playing Prompts on ChatGPT's Misinformation Detection Accuracy: Quantitative Study. *JMIR infodemiology*, 4(1), e60678.
- Hoes, E., Altay, S. & Bermeo, J. (2023). Using ChatGPT to fight misinformation: ChatGPT nails 72% of 12,000 verified claims. *PsyArXiv*.
- Holmes, W., Bialik, M. & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education. promise and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.
- Holmes, W., Persson, J., Chounta, I.-A., Wasson, B. & Dimitrova, V. (2022). *Artificial intelligence and education. A critical view through the lens of human rights, democracy, and the rule of law*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/artificial-intelligence-and-education-a-critical-view-through-the-lens/1680a886bd>.
- Hu, K. (2023, Şubat 2). *ChatGPT sets record for fastest-growing user base - analyst note*. Reuters. <https://www.reuters.com/technology/chatgpt-sets-record-fastest-growing-user-base-analyst-note-2023-02-01/>.
- Huang, Y., Shu, K., Yu, P. S. & Sun, L. (2023). *FakeGPT: fake news generation, explanation and detection of Large language models*. Semantic Scholar. <https://www.semanticscholar.org/paper/FakeGPT%3A-Fake-News-Generation%2C-Explanation-and-of-Huang-Sun/4726ff813876b8e420d8c635dd2354693a8dc932>.
- Karakoç Keskin, E. (2023). Yapay zekâ sohbet robotu chatgpt ve Türkiye internet gündeminde oluşturduğu temalar, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 7(2), 114-131. https://doi.org/10.17932/IAU.EJNM.25480200.2023/ejnm_v7i2003.
- Kavak, A. C. (2023, Ekim 30). *Yapay zekânın potansiyelini açığa çıkarın: Prompt engineering için uzman teknikler*. Zeo. <https://zeo.org/tr/kaynaklar/blog/yapay-zekanin-potansiyelini-aciga-cikarin-prompt-engineering-icin-uzman-teknikler>.
- Kaynak, A. (2024). Hiçbir şey eskisi gibi değil: ChatGPT. *Mediacat*, 31(343), 88-89.
- Kirik, A. M. & Özkoçak, V. (2023). Medya ve iletişim bağlamında yapay zekâ tarihi ve teknolojisi: ChatGPT ve deepfake ile gelen dijital dönüşüm. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* (58), 73-99. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.1308471>.
- Kose, M. (2024, Eylül 28). *Yapay zeka ile metin analitiği*. Medium. <https://medium.com/@muratkose123/yapay-zeka-ile-metin-analiti%C4%9Fi-40c2942c1c08>.
- Lewandowsky, S., Ecker, U. K. H. & Cook, J. (2017). Beyond misinformation: understanding and coping with the "post-truth" era. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 6, 353-369. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2017.07.008>.
- Liu, M., Ren, Y., Nyagoga, L. M., Stonier, F., Wu, Z. & Yu, L. (2023). Future of education in the era of generative artificial intelligence: Consensus among Chinese scholars on applications of ChatGPT in schools. *Future in Educational Research*, 1(1), 72-101. <https://doi.org/10.1002/fer3.10>.
- Liu, V. & Chilton, L.B. (2022). Liu, V., & Chilton, L. B. (2022, April). Design guidelines for prompt engineering text-to-image generative models. S. Barbosa, C. Lampe, C. Appert, D. A. Shamma, S. Drucker, J. Williamson & K. Yatani (Eds), *Proceedings of the 2022 CHI conference on human factors in computing systems* (pp. 1-23). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/3491102>.
- Lund, B. D., Wang, T., Mannuru, N. R., Nie, B., Shimray, S. & Wang, Z. (2023). ChatGPT and a new academic reality: AI-written research papers and the ethics of the large language models in scholarly publishing *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 74, 570-581. <https://doi.org/10.1002/asi.24750>.
- Manjoo, F. (2020, Temmuz 29). *How do you know a human wrote this?* The New York Times. <https://www.nytimes.com/2020/07/29/opinion/gpt-3-ai-automation.html>.
- Marcuse, H. (2007). *One dimensional man*. Routledge.
- Marwick, A. & Lewis, R. (2017). Media manipulation and disinformation online. *Data & Society Research Institute*, 7-19. <https://datasociety.net/library/media-manipulation-and-disinfo-online/>
- McCarthy, J., Minsky, M., Rochester, N. & Shannon, C. (1955). *A proposal for dartmouth summer research project on artificial intelligence*. Stanford University. <http://jmc.stanford.edu/articles/dartmouth/dartmouth.pdf>.
- Moor, J. (2006). The dartmouth college artificial intelligence conference: The next fifty years. *AI Magazine*, 27(4), 87. <https://doi.org/10.1609/aimag.v27i4.1911>.
- Norman, J. (2024, Temmuz 15). Alan Turing's contributions to artificial intelligence. *History of Information*. <https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=4289>.
- Özçıtak, İ. (2024). Bireyselleştiremediklerimizden misiniz? *Mediacat*, 31(344), 60.
- Pagnamenta, R. (2020, Ağustos 26). *Forget deepfakes - we should be very worried about AI-generated text*. The Telegraph, <https://www.telegraph.co.uk/technology/2020/08/26/forget-deepfakes-ai-generated-text-should-worried/>.
- Postman, N. (2020). *Televizyon öldüren eğlence*. Ayrıntı Yayınları.
- Rudolph, J., Tan, S. & Tan, S. (2023). Chatgpt: Bullshit spewer or the end of traditional assessments in higher education? *Journal of Applied Learning & Teaching*, 6(1), 1-22. <https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.1.9>

- Russell, S., & Norvig, P. (2010). *Artificial intelligence: A modern Approach*. Prentice Hall.
- Rutherford, N. (2023, Şubat). *About mis-disinformation, its potential impacts, and the challenges to finding effective countermeasures*. Information Integrity Lab. <https://pdinstitute.uottawa.ca/common/Uploaded%20files/PDI%20files/About-Mis-disinformation-and-its%20Potential-Impacts-Nicolas-Rutherford.pdf>
- Sarı, F. (2021). Cahit Arf'in "makine düşünebilir mi ve nasıl düşünebilir?" adlı makalesi üzerine bir çalışma. *TRT Akademi*, 6(13), 812-833. <https://doi.org/10.37679/trta.962940>.
- Searle, J. R. (2002). Can computers think? D. J. Chalmers (Ed.), *Philosophy of mind: classical and contemporary readings*. Oxford University Press. (Original work published 1980).
- Sebastian, G., & Sebastian, S. R. (2024). Exploring ethical implications of ChatGPT and other AI chatbots and regulation of disinformation propagation. *Annals of Engineering Mathematics and Computational Intelligence*, 1(1), 1-12.
- Senekal, B., Brokensha, S. (2023). Is ChatGPT a friend or foe in the war on misinformation? A South African perspective. *Journal for Communication Studies in Africa*, 42(2), 3-16. <https://doi.org/10.36615/jcsa>
- Shah, C. (2022). The rise of AI chat agents and the discourse with dilettantes. *Information Matters*, 2(12). <https://informationmatters.org/2022/12/the-rise-of-ai-chat-agents-and-the-discourse-with-dilettantes>.
- Silva, T. P., Ocampo, T. S. C., Alencar-Palha, C., de Oliveira-Santos, C., Takeshita, W. M. & de Oliveira M. L. (2023). ChatGPT: a tool for scientific writing or a threat to integrity? *The British Journal of Radiology*, 96(1152), 20230430. <https://doi.org/10.1259/bjr.20230430>
- Stone, P., Dunphy, D., Smith, M. & Ogilvie, D. (1966). *The general inquirer: a computer approach to content analysis*. The MIT Press.
- Temel, E. A. (2024). Yarının Zekâsı. *Mediacat*, 31(348), 35-38.
- Turing, A. (1948). *Intelligent machinery*. National Physical Laboratory.
- Turing, A. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind: A Quarterly Review of Psychology and Philosophy*, 236, 433-460.
- UNICEF. (2021). *Policy guidance on AI for children*. UNICEF. <https://www.unicef.org/innocenti/reports/policy-guidance-ai-children>.
- Uyar, T. (2024). ChatGPT'nin serbest mantıksal safsata tespitinde kullanımı, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 8(1), 144-179.
- Vaswani, A., Shazeer, R., Parmar, N., Uszkoreit, J., Jones, L., Gomez, A. N., Kaiser, L. & Polosukhin, I. (2017). Attention is all you need. U. von Luxburg, I. Guyon, S. Bengio, H. Wallach & R. Fergus (Eds.), *Proceedings of the 31st International Conference on Neural Information Processing Systems*. (pp 6000-6010). Red Hook.
- Vosoughi, S., Roy, D. & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146-1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>.
- Wardle, C. & Derakhshan, H. (2017, Eylül 27). Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making. Council of Europe. <https://edoc.coe.int/en/media/7495-information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research-and-policy-making.html>
- Wardle, C. (t.y.). *The age of information disorder*. C. Silverman (ed.). Verification handbook for disinformation and media manipulation. Amazon. <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/datajournalismcom/handbooks/Verification-Handbook-3.pdf>.
- Weik, M. H. (1961). The ENIAC Story. *Ordinance*, 45(244), 571-575. <https://www.jstor.org/stable/45363261>.
- World Economic Forum (2024, Ocak). *The global risks report 19th edition*. World Economic Forum. https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf.
- Yıkar, G. (2023). Farsça dil eğitiminde yapay zekâ (AI) destekli çeviri ve metin üretme üzerine bir değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 36), 1204-1221. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1369151>.
- Zaitsu, W. & Jin, M. (2023). Distinguishing ChatGPT(-3.5, -4)-generated and human-written papers through Japanese stylistic analysis. *PLoS ONE*, 18(8). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0288453>
- Zellers, R., Holtzman, A., Rashkin, H., Bisk, Y., Farhadi, A., Roesner, F. & Choi, Y. (2020). Defending against neural fake news. H. M. Wallach, H. Larochelle, A. Beygelzimer, F. d'Alché-Buc, E. B. Fox (Eds.), *International Conference on Neural Information Processing Systems*: 812, (pp. 9054 - 9065). Curran Associates Inc.
- Zhou, E. & Lee, D. (2023). Generative AI, human creativity and art. *PNAS Nexus*, 3(3), 1-8. <https://doi.org/10.1093/pnasnexus/pgae052>.
- Zhou, J., Müller, H., Holzinger, A. & Chen, F. (2024). Ethical chatGPT: concerns, challenges, and commandments. *Electronics*, 13(17), 1-8. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2305.10646>.